

MERENKULKUOPPILAITOS

RAKENNUSHISTORIASelvitys 30.6.2022

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	3
Selvitystyö	2
Perustiedot	4
Tiivistelmä ja johtopäätökset	5
Aikajana	6
1. Taustaa	7
1.1 Koulurakentaminen 1960-luvulla	7
1.2 Tallimäen varhaisia vaiheita	9
1.3 Åbo Navigationssskola	14
2. Merenkulkuoppilaitoksen rakennus	16
2.1 Suunnittelu ja rakentaminen	16
2.2 Merenkulkuoppilaitoksen rakennus	17
2.3 Elma ja Erik Lindroos	27
2.4 Koulun toiminta uudessa rakennuksessa	29
2.5 Myöhemmät muutokset	30
3. Nykytilanne	35
4. Arvot ja säilyneisyys ja arvot	57
4.1 Aiemmin tunnistetut arvot ja suojelua koskevat päätökset	57
4.2 Vaalittavat ominaispiirteet	58
Lähteet	59

Kuvateksti

Kannen kuva, näkymä lounaasta.

Johdanto

Tehtävänä on ollut laatia rakennushistoriaselvitys vuonna 1967 valmistuneen Turun Merenkulkuoppilaitoksen rakennuksesta. Selvitys on laadittu suppeana rakennushistoriaselvityksenä, jossa koulutontin ja rakennusten historiaa, muutoksia ja nykytilannetta on tarkasteltu asemakaavamuutoksen ja siinä arvioitavan suojelutarpeen pohjaksi.

Koulu sijoittuu IX kaupunginosaan Kakolanmäen eteläpuolella sijaitsevalle kallioharjanteelle. Koulun vieressä samassa korttelissa on vuonna 1960 valmistunut Juhana Herttuan koulu. Molemmissa rakennuksissa on koulutoiminta lakannut ja rakennukset ovat tyhjillään.

Turun museokeskuksen mukaan koulutalo on rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas. Tunnettujen suunnittelijoiden korkeatasoisena luomuksena rakennuksella on erityisansioita, joiden nojalla se tulee sisällyttää Turun modernististen rakennusten arkkitehtuurivalikoimaan, joka säilytetään jälkipolville esimerkkinä aikakauden rakentamisesta. Merenkulkuoppilaitoksen rakennus muodostaa yhdessä Juhana Herttuan koulutalon kanssa kaupunkikuvallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaan kokonaisuuden, jolla on huomattava sivistyshistoriallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys.

Tontti on 14.4.1966 vahvistetussa asemakaavassa osoitettu opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO), jonka pinta-ala on 6581 m² ja rakennusoikeus 4606 k-m².

Tämä selvityksen tuloksena laaditussa raportissa kuvataan lyhyesti alueen kehitys- ja kaavoitushistorian vaiheet, koulun varhaisia vaiheita, koulurakennuksen suunnittelua ja rakentamista, sekä myöhempiä muutosvaiheita ja nykytilannetta.

Lisäksi arvioidaan rakennuksen ja ympäristön säilyneisyys ja määritellään asemakaavatyössä huomioon otettavat vaalittavat ominaispiirteet ja arvot. Selvityksen loppuun on yhteenvedona kirjattu suojelusuositukset.

Lähteenä on käytetty aiempia selvityksiä, Turun kaupunkia ja kouluja koskevia historiikkejä ja päätösasiakirjoja, historiallisia karttoja ja kaava-suunnitelmia, Kaupunginarkistossa, Kansallisarkistossa ja Kaupunginmuuseon arkistoissa säilytettäviä piirustuksia ja vanhoja valokuvia sekä rakennusvalvonnan arkiston piirustuksia. Selvityksen loppuun on koottu tiedot käytetystä arkistoaineistosta.

Työ on laadittu alkuvuoden 2022 aikana. Työn tilaaja on Turun kaupungin kaavoitus ja tilaajan yhteyshenkilönä on toiminut arkkitehti Thomas Hagström.

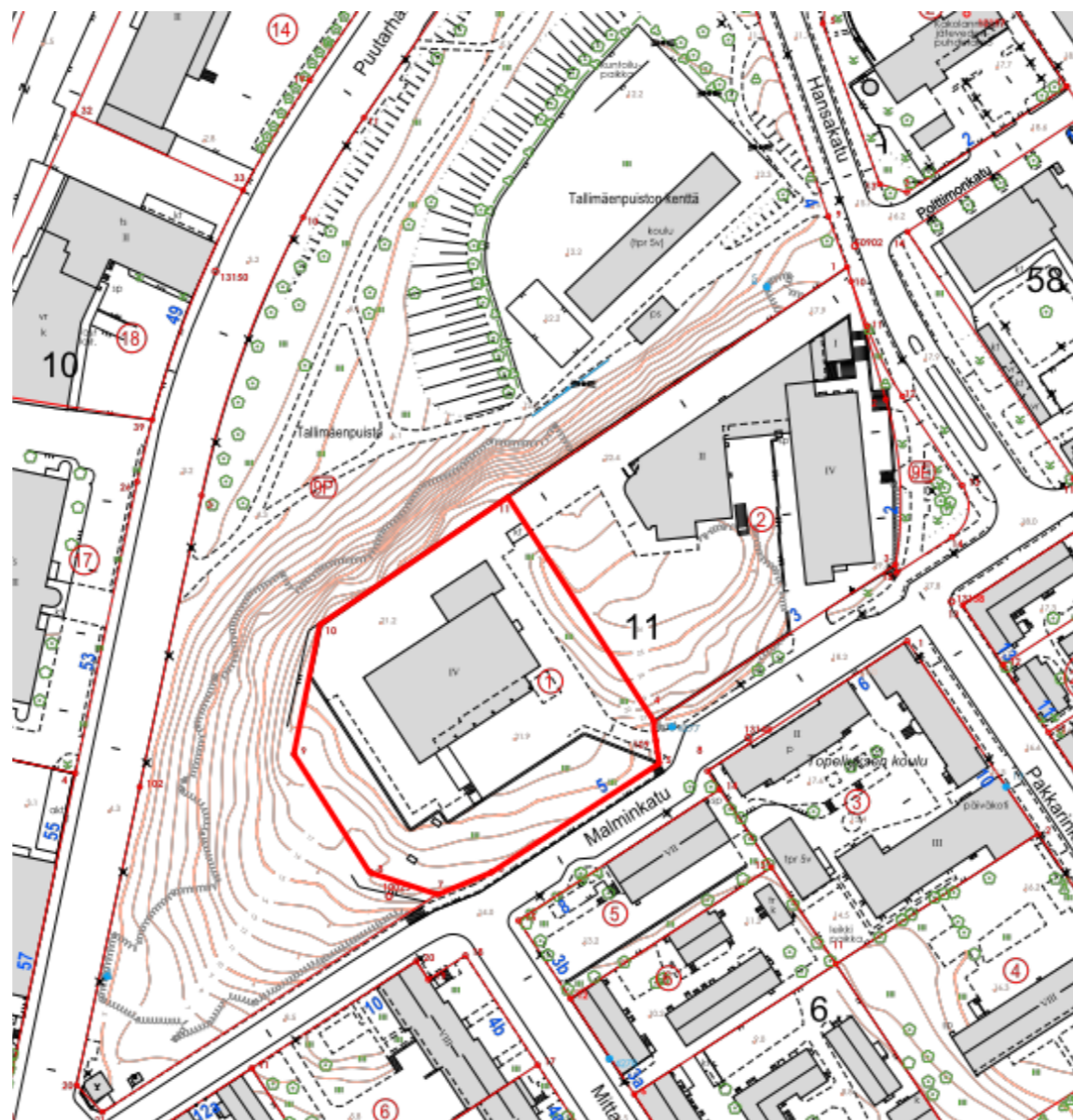
Työn laatimisesta ovat vastannut arkkitehti Kristina Karlsson/ Arkkitehti-toimisto Kristina Karlsson. Arkisto- ja lähdeselvityksiin on lisäksi osallistunut FM Maija Korvenkangas/ Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy.

Perustiedot

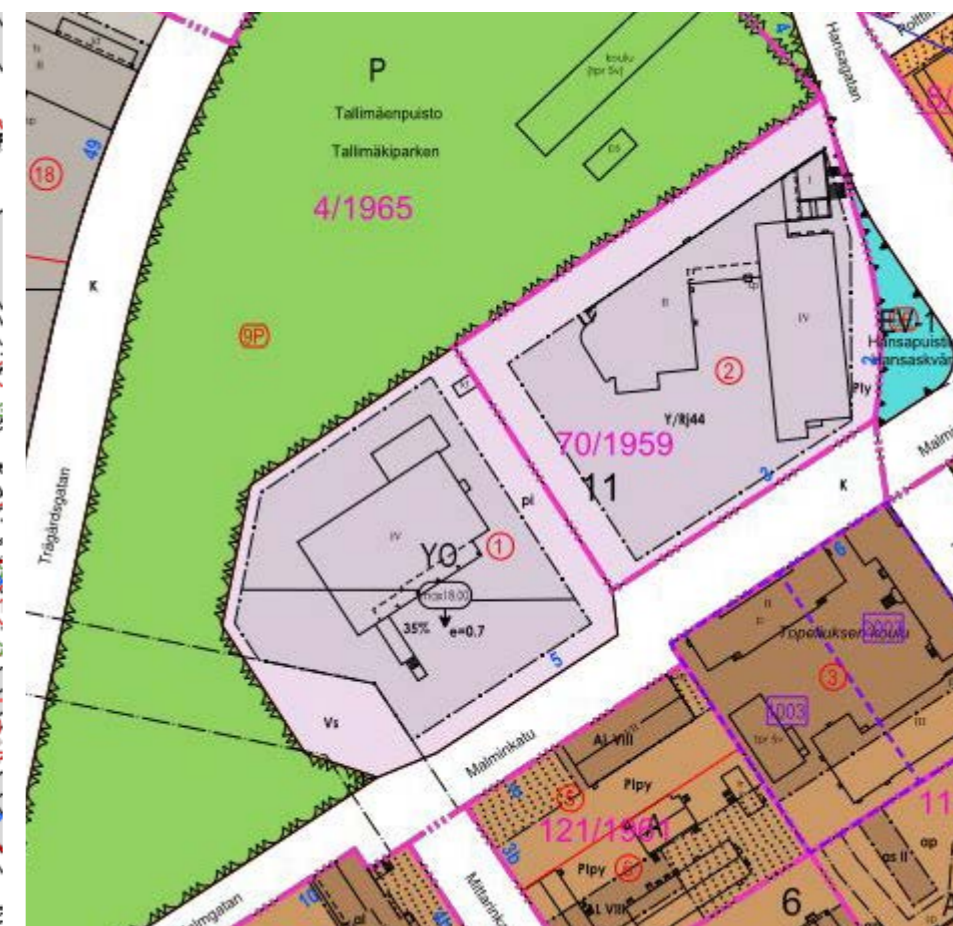
Tontti

Osoite: Malminkatu 5
 Kiinteistötunnus: 853-009-0011-0001
 Kortteli -tontti: 11 tontti 1
 pinta-ala: 6581 m²
 Asemakaava: vahvistettu 14.4.1966
 Asemakaavan mukainen käyttötarkoitus:
 Opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue
 Rakennusoikeus: 4606 k-m²

Rakennus
 Käyttötarkoitus: Ammatilliset oppilaitokset
 Asuntoja: 2
 Pysyvä rakennustunnus: 103337987E
 Vanha rakennustunnus: 853-9-11-1-1
 Valmistunut: 1.1.1967
 Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Elma ja Erik Lindroos
 Kerrosala: 4336 k-m²
 Kokonaispinta-ala: m²
 Tilavuus: m³
 Kerrosluku: 4

Ote peruskartasta. Turun karttapalvelu.

Ote ajantasa-asemakaavasta. Koulutontti on merkitty kaavassa Opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO). Tontista saa rakentaa enintään 35% tonttitehokkuudella $e=0,7$. Julkisivupinnan ja vesikaton leikkauspinnan enimmäiskorkeus on +18.00. Rakentamatta jätettävä alue on osoitettu merkinällä pi.

Tiivistelmä ja johtopäätökset

Merenkulkuoppilaitos aloitti toimintansa Åbo Navigationsskolan nimellä vuonna 1813. Vuonna 1836 koulu siirtyi Turun observatorion rakennukseen, jossa se toimi vuoteen 1967 saakka kunnes pääsi muuttamaan Turun Tallimäelle omaan vartavasten merenkulun opetusta varten suunniteltuun koulurakennukseen. Koulun rakennutti Rakennushallitus ja se herätti valmistuessa yleistä huomiota Suomen ensimmäisenä merenkulkuoppilaitoksen modernina koulutalona, johon liittyi erityisiä opetustiloja kuten pienoisanalogaario, simulaattorihuoneita sekä tietyvästi järjestyksessä toinen Turkuun rakennettu uimahalli. Vuonna 1997 koulu siirtyi valtiolta yksityiselle Ab Yrkeshögskolan Sydvästille, ja koulun uudeksi nimeksi tuli Sydväst Sjöfart. Vuonna 2008 koulusta tuli osa suurempaa Axxellin oppilaitosta, joka vuonna 2013 siirsi opetuksen Aurajoen rannalla sijaitsevaan Linnakiinteistöön. Koulurakennus jäi tuolloin tyhjilleen.

Koulurakennus

Koulurakennuksen ovat suunnitelleet tunnetut ja lukuisia koulurakennuksia urallaan suunnitelleet arkkitehdit Elma ja Erik Lindroos. Turkulaisen Erik Lindroosin tunnetuimpiin varhaisiin töihin kuuluu yhdessä arkkitehti Jorma Järven kanssa suunniteltu Helsingin pääpostitalo.

1960-luvun koulusuunnittelussa alkoi näkymään muun muassa betonin rakenteellisten mahdollisuuksien kehittyminen, moduulimitoitus ja elementtitekniikan sovellukset. Tästä on esimerkkinä myös Merenkulkuoppilaitoksen rakennus. Tyyllillisesti rakennus edustaa rationaalista, ankan symmetristä ja puhdaslinjaista modernismia. Kuutiomaisena hahmottuvan tasakattoisen rakennuksen julkisivujen jaotus perustuu runkojakoon. Rakennuksen ilmettä keventää itänurkan porrastus ja sisäänkäynnin edustan arkadi betonipilareineen. Rakennuksen erityisluonnetta korostavia vaalittavia aiheita ovat katolle sijoitettu havaintosilta antennineen ja säähavaintolaitteineen sekä katolla kohoava pienoisanalogaario kupolikatto. Arkkitehtuurin keskeisiä yksityiskohtia ovat lisäksi julkisivun vaalea yhtenäisenä jatkuva tiilimuuraus, nauhamaisesti ryhmitetyt yksiruutuiset puuikkunat, sisäänkäyntialueen ja näyttelyhallin suuret ikkunaseinät, uimahallin lasitiiliseinä sekä ikkunoiden ja räystäiden pelkistetyt yksityiskohdat.

Rakennuksen pohjaratkaisuna on 1960-luvulla yleistynyt hallikoulutyyppi, jossa opetustilat on ryhmitelty keskiaulan ympärille. Muihin aikakauden kouluihin verrattuna merenkulkuoppilaitos poikkeaa erityisesti kompaktin kuutioimaisen hahmonsa ja korkeutensa puolesta.

Sisätiloissa siirtymä matalasta edustavasta ala-aulasta valoisan näyttelyhallin kautta korkeaan keskihalliin muodostaa erityisen tilasarjan, jossa luonnonvalolla on tärkeä merkitys. Tämän inventoinnin yhteydessä ei tilasarjan kokeminen täysmääräisesti ollut mahdollista, ikkunoiden ollessa peitettynä vanerilevyin. Keskihallin kattoa jäsentävät näkyvä kehäpalkisto, jonka lomaan sijoitettujen kattoikkunoiden kautta saadaan luonnonvaloa tilaan. Keskihallissa merkittäviä yksityiskohtia ovat lisäksi alkuperäinen mosaiikkibetonilattia, näyttävä avoportaitikka ja kerrostasanteita kiertävät valkoiseksi maalatut betonikaiteet. Valoisat luokahuoneet sijaitsevat ulkoseinustalla siten, että keskihallin ja luokkien välille muodostuu tilava galleriakäytävä. Kolmannen kerroksen pienoisanalogaario kupukattoinen ja pohjakerroksen uimahalli lasitiiliseinäineen ovat lisäksi erityisiä vaalittavia tiloja. Näkyvillä oleva betonirunko pyöreine ja kulmikkaine pilareineen ja palkistoineen on keskeinen osa myös sisätilojen arkkitehtuuria.

Säilyneisyys ja muutokset

Rakennus on säilynyt ulkoasultaan lähes alkuperäisessä asussaan. Ainoana julkisivumuutoksena on rakennuksen pohjoissivulle vuonna 2006 tehty 2-kerroksinen pienehkö laajennus. Sisätiloissa tilajako ja alkuperäiset pintarakenteet ovat pääosin säilyneet, muutoksia on tehty lähinnä 3 kerroksen simulaattorihuoneissa lisäämällä kevyitä väliseiniä.

Piha

Kallion päälle tasanteena toteutettu, asvaltoitu ja matalin betonimuurein rajattu koulupiha muodostaa kontrastia muutoin luonnontilaisena säilytettyyn tonttiin. Pihaa on jäsennelty istutuslaatikoihin sijoitetuin istutuksin ja pihan tasoeroa Malminkadun puolella jakavalla piharakennuksella. Alkujaan takapihalle suunniteltua pysäköintialuetta on laajennettu myös etupihalle sisäänkäynnin eteen.

Tontin reunoilla on säilynyt aiempaan, muutoin toteutumattomaan asemakaavaan liittyneen Leon kadun yli 100 vuotta vanhoja kivimuuri-

rakenteita. Tallimäen puiston reunalla on tasoero pihan ja viereisen puiston välillä suuri ja vanha muuri on tässä kohdin paikoin hyvinkin korkea. Vanhoja kivimuurirakenteita ja portaikkoja on säilynyt myös Malminkadun reunassa.

Kaupunkikuva

Rakennus sijoittuu kaupunkikuvassa hallitsevana Tallimäen kallioharjanteelle ja on osa Turun keskustan tunnusomaista näkymää, joka avautuu mereltä saavuttaessa. Näkyvä ja hallitseva sijainti korostaa julkisen rakennuksen asemaa. Rakennus on osa Topeliuksen koulun ja Merenkulkuoppilaitoksen muodostamaa eriaikaisten koulurakennusten ryhmää.

Kaupunkikuvalliseen kokonaisuuteen liittyy pihan betonimuurirakenteet sekä Tallimäenpuiston ja Malminkadun suuntaan näkyvät vanhat luonnonkivimuurit ja portaat.

Aiempi arvotus ja suojelupäätökset

Turun museokeskuksen lausunnon (2018) mukaan koulutalo on rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas. Tunnettujen suunnittelijoiden korkeatasoisena luomuksena rakennuksella on erityisansioita, joiden nojalla se tulee sisällyttää Turun modernististen rakennusten arkkitehtuurivalikoimaan, joka säilytetään jälkipolville esimerkkinä aikakauden rakentamisesta.

Tämän selvityksen johtopäätökset tukevat aiempaa arvotusta ja nostavat uutena kohteena arvioitavaksi myös tontin reunoilla säilyneiden vanhojen kivimuurien ja portaikkojen suojeluarvot.

Aikajana

- 1809 Suomesta tulee Venäjän alaisuudessa oleva suurruhtinaskunta, jonka seurauksena suomalaisten merenkulun koulutus Ruotsissa päättyy
- 1813 Åbo Navigationsskola perustetaan, koulu toimii alkuun vuokrahuoneistoissa Iso Hämeenkadulla ja Hampunkehrääjäkadulla
- 1836 Koulu siirtyy Vartiovuorenmäellä sijaitsevaan C.L Engelin suunnittelemaan vuonna 1812 valmistuneeseen Observatorion rakennukseen
- 1918 20.9.1918 koulun nimeksi tulee Navigationsinstitutet vid Åbo Svenska Sjöfartsläroanstalt.
- 1949 Valtio asettaa komitean selvittämään navigointikoulutuksen kehittämistä ja keskittämistä
- 1950 Åbo Sjöfartsläroverks skepparskola aloittaa toimintansa koulun yhteydessä. Navigointikoulu ja uusi laivurikoulu muodostavat yhteisen hallinnon alla toimivan Merenkultuoppilaitoksen.
- 1961 Valtioneuvoston asettama toimikunta esittää merenkultuoppilaitosten ja merimiesammattikoulujen keskittämistä kolmeen Turussa, Raumalla ja Kotkassa toimivaan kouluun ja uusien koulurakennusten rakentamista näitä varten. Näistä Turun koulun rakentaminen asetetaan ensisijalle.
- 1963 Turun merenkultuoppilaitoksen uuden koulutalon huonetila-ohjelma valmistuu ja Turun kaupunki varaa koulua varten tontin Pakkarinmäeltä. Hanke ei kuitenkaan varojen puuttuessa etene.
- 1964 Suomen laivapäällystöliitto uhkaa työsulkulla, vaatimuksenaan kaikkien navigointikoulujen uudistamista. Turun Navigointikoulun oppilaat tukevat työsulkua runsasta mediahuomiota saavalla protestilla.
- Koulurakennusta varten myönnetään tarvittavat varat ja suunnittelutyö käynnistyy.
- 1966 Koulun rakennustyöt käynnistyvät 27.1.1966.
- Rakennuslupa myönnetään 2.3.1966
- Koulutonttia varten laadittu asemakaavamuutos vahvistetaan 14.4.1966.
- 1967 Koulun harjannostajaisia juhlietaan 20.1.1967.
- Koulurakennus valmistuu 6.7.1967
- Koulu aloittaa syksyllä toimintansa uudessa koulurakennuksessa.
- 1968 Koulu vihittään virallisesti käyttöön 15.5.1968
- 1969 Merenkulkualan opetus siirtyy kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudesta opetusministeriölle ja opetus jaetaan kouluihin ja oppilaitoksiin.
- 1975 Merenkulkualan opetus jaetaan navigointi- instituutteihin ja merimieskouluihin, laivurikoulutus nimikkeenä poistuu
- 1979 Koulun katolle asennetaan tutkamasto
- 1983 Koulussa käynnistyy kurssitoiminta, ensimmäisenä käynnistyy meripelastuksen opetuskurssi
- 1992 Koululla järjestetään ensimmäiset merenkulkumessut
- 1996 Ensimmäinen tietokonepohjainen navigointisimulaattori otetaan käyttöön
- 1997 Koulu yksityistetään, koulun uudeksi omistajaksi tulee Stiftelsen för fiskeri- och sjöfartsutbildning.
- 1997-1998 Opisto- ja ammattikorkeakoulutasoinen merenkulun opetus siirtyy Ab Yrkeshögskolan Sydvästille, ja koulun uudeksi nimeksi tulee Sydväst sjöfart. Koululla käynnistyy perämiesopetus.
- 2006 Koneverstaan laajennus valmistuu
- 2008 Yrkesinstitutet Sydväst ja joukko pienempiä ammattikouluja sekä kansankorkeakouluja yhdistetään. Uusi oppilaitos saa nimekseen Axxell.
- 2013 Axxellin merenkultuopetus siirtyy Aurajoen rannalla sijaitsevaan Linnakiinteistöön ja koulurakennus jää tyhjilleen.
- 2014 Koululle myönnetään purkulupa, jonka hallinto-oikeus kumoo

1. Taustaa

1.1 Koulurakentaminen 1960- luvulla

1960-luvun koulusuunnittelussa jatkettiin ja jalostettiin edellisen vuosikymmenen kouluratkaisuja. Muun muassa betonin rakenteellisten mahdollisuuksien kehittyminen, moduulimitoitus ja elementtitekniikan ensiaskeleet heijastuivat koulurakentamisessa. Tyypillisiä olivat matalat, suorakulmaiset ja tasakattoiset koulurakennukset. Toinen näkyvä muutos oli koulurakentamisen painopisteen siirtyminen asutuskeskuksiin ja kaupunkien lähiöihin. Vuosikymmenen lopulla peruskoulun uudet tavoitteet heijastuivat jossain määrin koulusuunnitteluun.¹

Koulutyyppien kehittyminen: soluista paviljonkeihin ja hallikouluihin

1950-luvulla alettiin kokeilemaan uusia erilaisia rakennustyyppijä, muun muassa hallikoulua. Hallikoulussa on kokoava suuri keskiaula, jonka ympärille pienemmät tilat sijoittuvat. Esimerkiksi Jorma Järven suunnittelemassa Kulosaaren yhteiskoulussa (1955) on suuri nousevalattainen keskihalli jota reunustavat parvimaiset luokkiin johtavat portaat.

Muita hallikoulujen esimerkkejä ovat mm vuonna 1960 valmistunut Munkkivuoren yhteiskoulun rakennus sekä Haminan keskikoulu, jossa luokkatilat kiertyvät liikuntasalin ja keskusaulan muodostaman hallin ympärille. Kemin yhteiskoulussa keskushalli yhdistyi paljeovien välityksellä viereiseen juhla- ja liikuntasaliin, joka oli vastaavasti jaettavissa kahteen osaan paljeovilla. Näin sisätiloihin muodostui hallikoulussa poikkeuksellinen rinnakkaisten, toisiinsa kytkeytyvien tilojen sarja.

Koulutilat: betonia, elementtejä ja moduulimitoitusta

1960-luku oli Suomessa betonirakentamisen vuosikymmen. Tämä heijastui myös koulurakentamiseen. Betoni valtasi alaa materiaalina julkisivuissa, rungoissa ja väliseinissä. Puun osuus runkomateriaalina vastaavasti vähentyi merkittävästi suhteessa edelliseen vuosikymmeneen, vaikka se edelleen oli käytetyin materiaali pienissä, alle 1000 m²:n koulurakennuksissa. Betonin ohella punatiili ja kalkkihiiekkatiili olivat yleisiä niin julkisivu- kuin väliseinämateriaaleina sekä rapattuina että puhtaaksimuurattuina. 1960-luvulla suosittuja mineritlevyjä eli kuitusementtilevyjä käytettiin myös koulujen julkisivuissa.

Betonista paikalla valettu pilari- palkkirakenne oli tyypillisin 1960- luvun koulujen runkoratkaisu. Toinen yleinen ratkaisu oli sekarunko, mikä

¹ Kummala 2017

Haminan keskikoulu on 1960- luvulle tyypillinen kaksikerroksinen hallikoulu, jossa luokkatilat kiertyvät liikuntasalin ja keskusaulan muodostaman hallin ympärille. Kuva: Pietinen / Arkkitehtuurimuseon kuvakokoelmat. (www.rakennetuhyvinto.fi)

tarkoitti esimerkiksi paikalla valetun pilari- palkkirakenteen yhdistämistä välipohjaelementteihin ja kantavien betoni- tai tiiliseinien käyttöä osassa rakennusta. Käytävissä oleva työkone- ja nostokalusto vaikutti paikalla valettujen osien ja elementtien käyttöön kussakin kohteessa.

Suuri kolmikerroksinen keskushalli, sisääntulokerroksen lasiseinät ja laajat sisätilanäkymät olivat esimerkiksi Pohjankartanon koulussa mahdollisia pilari-palkkirakenteen ansiosta. Laajojen ikkunapintojen kautta syvä-runkoisen Pohjankartanon keskushalliin saatiin luonnonvaloa, mikä oli yksi aikakauden koulusuunnittelun tavoitteista. Koska väliseinillä ei ollut kantavaa tehtävää, olivat sisätilat muunneltavissa. Tämä osoittautui hyödylliseksi, kun 1960- luvun koulujen tiloja muokattiin peruskoulun tarpeisiin.

1960- luvulla kiinnitettiin huomiota sisätilojen viihtyisyyteen ja mitta-kaavan soveltuvuuteen koululaisille. Luokkien laajoista ikkunoista avautui näkymiä ympäröivään maisemaan. Yläikkunat ja kattoikkunat antoivat luonnonvaloa luokkiin, käytäviin ja muihin tiloihin. Myös lasitiiliseinien avulla parannettiin tilojen valoisuutta. Joissain tapauksissa sisätilojen suunnittelussa käytettiin apuna sisustussuunnittelijoita ja taiteilijoita.

Esimerkiksi Roihuvuoren kansakoulun sisätiloissa kuvataiteilija Anitra Lucander toteutti värimaailman, joka loi kontrastin käsittelemättömiin betonipintoihin, sekä ruokasalin suuren tekstiiliteoksen.

Vaikka kouluista pyrittiinkin luomaan viihtyisiä, toiminnalliset seikat olivat koulusuunnittelun lähtökohta. Myös kiinnostus koulujen sisäilman laatua kohtaan lisääntyi. Muun muassa lämpötilojen vaihtelua, tunkkaisuutta ja vetoa tutkittiin 1960- luvun kouluissa. Pienitehoiset koneelliset ilmanvaihtojärjestelmät alkoivat korvata uusissa koulurakennuksissa painovoimaista ilmanvaihtoa.

1960- luku oli elementtirakentamisen koeaika. Arkkitehdit kokeilivat elementtirakenteiden mahdollisuuksia, eivätkä tuotannolliset lähtökohdat vielä sanelleet rakennusteknisiä ratkaisuja. Koulurakentamisessa tämä tarkoitti betonielementtien yleistymistä. Vuosaaren oppikoulu Helsingissä oli silti harvinainen esimerkki täysin elementtirakenteisesta 1960-luvun koulusta. Vuosaarissa käytettyjen Siporex- kevytbetonielementtien tapaiset ratkaisut yleistyivät 1960-luvun edetessä etenkin koulujen julkisivumateriaalina.²

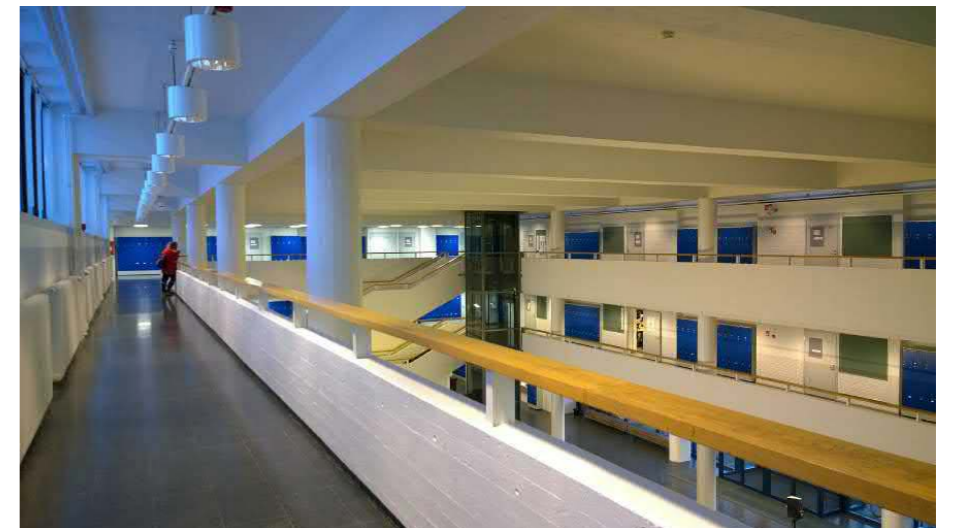
² Kummala 2017

Munkkivuoren yhteiskoulun pitkänomainen keskushalli. Kuva: Heikki Havas, Arkkitehtuurimuseon kuvakokoelmat.(www.rakennettuhyvinvointi.fi)

Arkkitehti Olli Vahteran suunnittelema vuonna 1963 valmistunut Läntinen kansakoulu, nykyinen Rieskalähteen koulu. Tasakatto, nauhaikkunat ja kappalemainen massoittelu, jota korostaa pilaarien kannattama pääty, ovat aikakaudelle tyypillisiä piirteitä. Kuva Finna/Turun museokeskus, valokuvaaja Rusko Reuna.

Vuonna 1967 valmistuneessa arkkitehti Kari Virran suunnittelemassa Pohjankartanon koulun (aikaisemmin Oulun työväenopisto ja kansalaiskoulu) tilat-kaisuissa ja yksityiskohdissa on yhtäläisyyksiä samanaikaisen Merenkulkuoppilaitoksen arkkitehtuuriin. (kuvat Pohjankartanon koulun RHS 2016)

Arkkitehtuuritoimisto Pentti Arolan suunnittelema vuonna 1963 valmistunut St.Olofsskolan (Luostarinkatu 11) arkkitehtuurin aikakaudelle tyypillisiä aiheita ovat tasakatto, nauhaikkuna, betoninen jalusta, kappalemäinen muoto, jossa sisäänvedetty sisäänkäynti sekä pohjakerroksen julkisivuja korostavat kupari-pinnat. Kuva Sara Rönnqvist/SLS/ <https://stadsnamn.sls.fi/>

Vuonna 1962-64 rakennettu Turun klassillinen lukio (ent. Turun Klassikon koulu) Eskelinkatu 4 1962-64 rakennettu on konstruktivistinen koulurakennus. Rakennushallituksessa Kerttu Tamminen. Kuva Kaarin Kurri 2007.

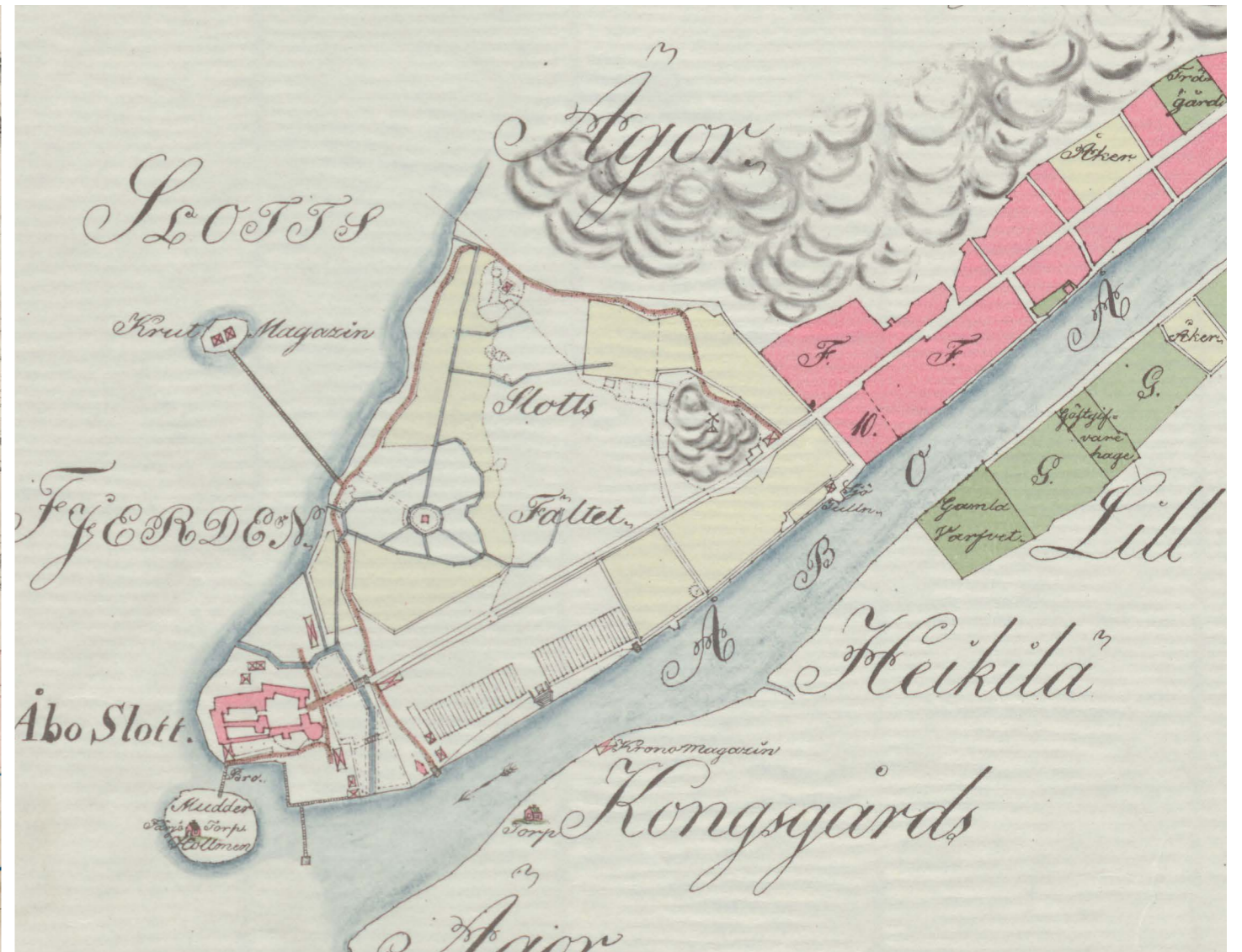
1.2 Tallimäen varhaisia vaiheita

Juhan Herttuan koulu rakennettiin vuosina 1960- 1961 Turun Kakolanmäen läntiselle kallioharjanteelle. Kakolanmäki tunnettiin 1600- luvulle asti Tallimäkenä, sillä Turun linnan hevostallit sijaitsivat sen lounaisella rinteellä. Myöhemmin nimeksi vakiintui Linnanmäki tai -vuori. 1800- luvun lopulla käytettiin nimikettä Kakolan vuori (Kakola berget) Kallioinen mäki oli metsän peitossa vielä 1700- luvun alkupuolella. Myöhemmin on alueesta käytetty myös nimeä Pakkarinmäki.

Rakennushistoriaselvityksen taustaksi tarkastellaan seuraavassa historiallisten karttojen avulla alueen varhaisia vaiheita.

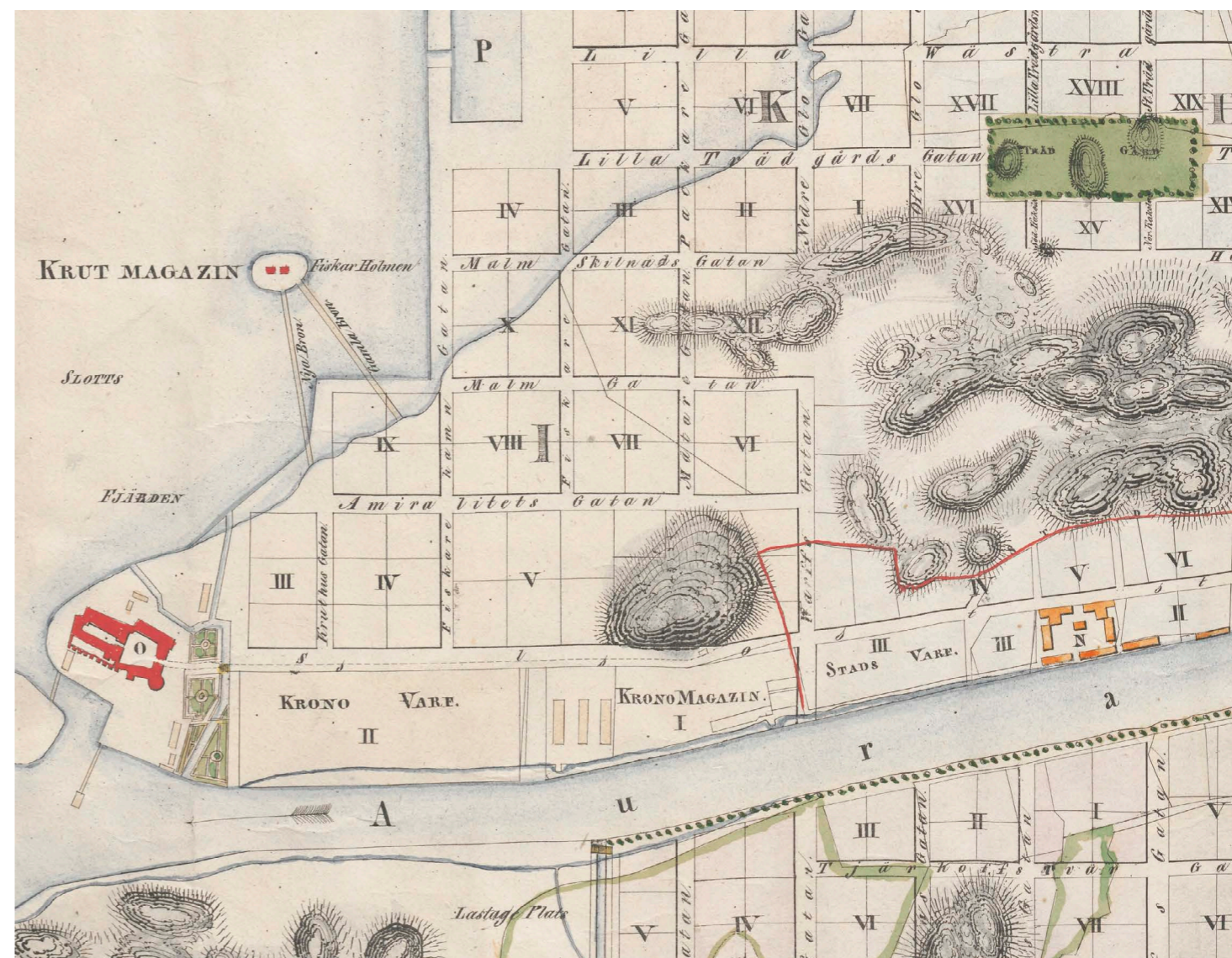
Maanmittari D. Gadolinin vuosina 1754- 56 laatimalla kartalla suunnittelualue on vielä kaupungin ulkopuolelle rajautuvaa Turun Linnalle kuuluvaa maata. Kartalle on kirjattu tässä suomennettuna ” Linnan alaisuudessa hyödynnettävä kivinen mäkialue, jossa kallioiden ja kivien välissä kasvaa ruohoa”. Ote kartasta. Lähde Kansallisarkisto www.narc.fi

J. Tillbergin vuonna 1808 laatimalle kartalle on merkitty Linnafältin eli Linnakentän puolustusrakenteita, tiestöä ja rakennuksia. Suunnittelualue sijoittuu kentän viereiselle kallioalueelle, jossa ei vielä ole merkintöjä kaupunkirakenteesta. Kentällä sijaitsevalla pienemmällä kalliokohoumalla on mylly ja sen gjeressä rannassa meritulli (Sjötullen). Ote kartasta. Lähde Kansallisarkisto www.narc.fi

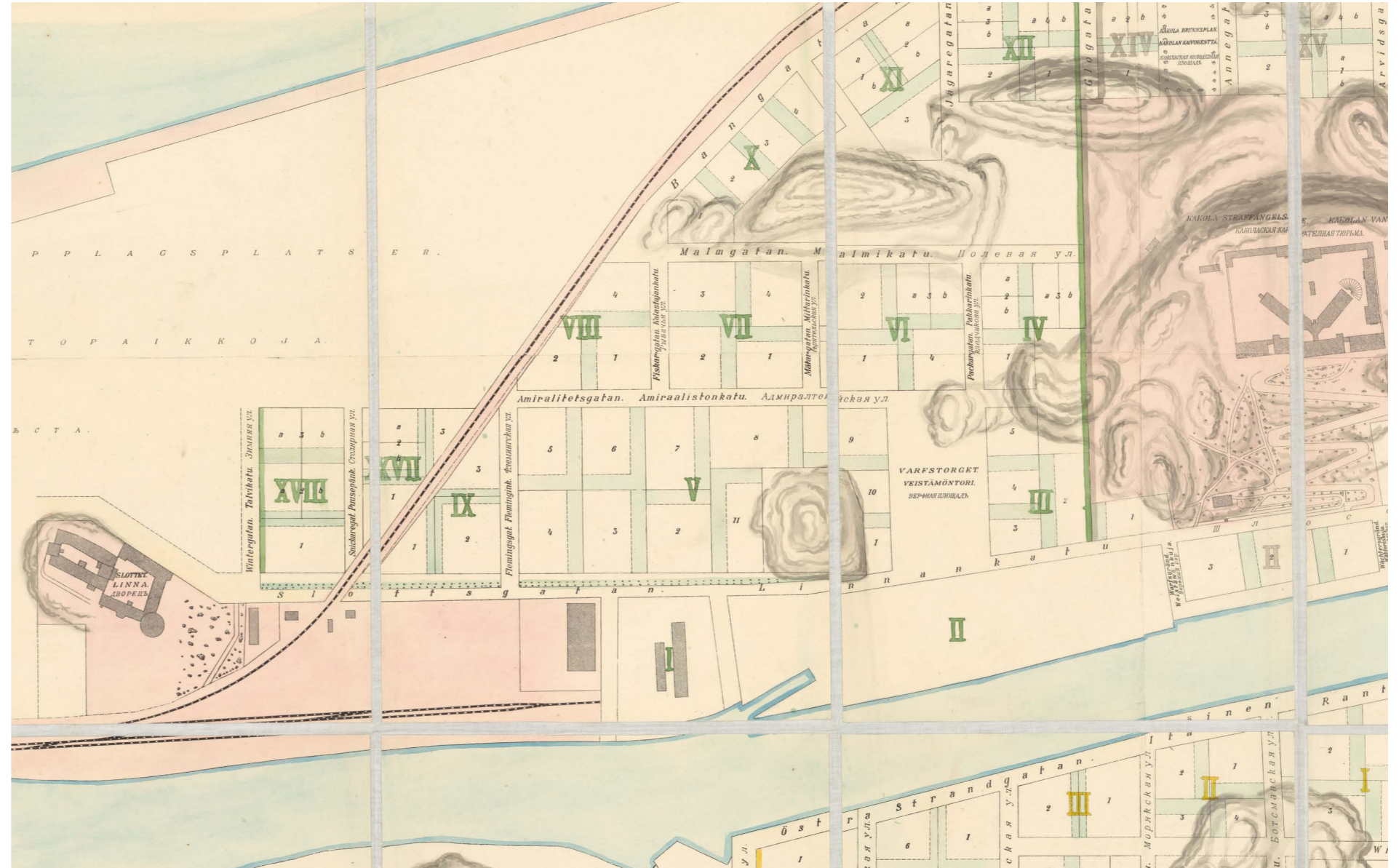
Turun palon 1827 jälkeen Carl Ludvig Engel laati kaupungille empireihanteita noudattavan ruutuasemakaavan joka ulotettiin Linnanfältin yli länsirantaan saakka. Säännönmukaisessa neliönmuotoisiin kortteleihin jakautuvassa ruutukaavassa kallioalueet on jätetty rakentamatta. Suunnittelualue näkyy kaavassa ruutukorttelien läpi työntyvänä läntisimpänä kallioharjanteena. Suomi oli vuonna 1809 siirtynyt Venäjän alaisuuteen varattiin ja linnan läheisyyteen varattiin Venäjän armeijaa varten kasarmialue (W) Sen eteläpuolelle joenrantaan on merkitty Kruunun telakka. Rannassa nykyisen Varvintorin paikkeilla oli Kruunumakasiini.

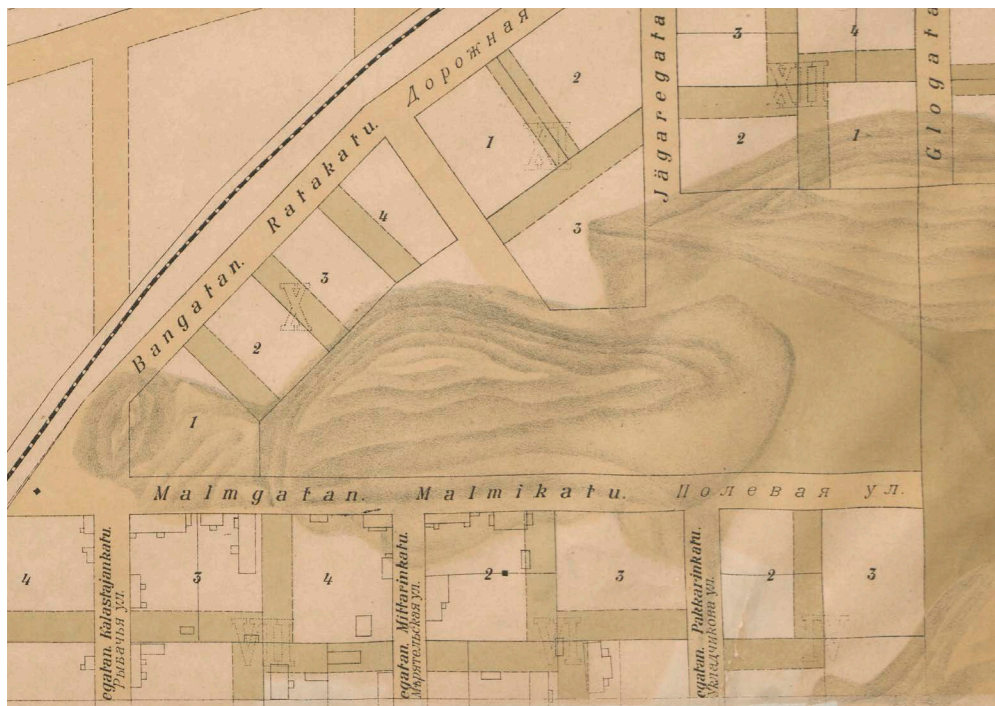
Engelin suunnitelmaan perustuva asemakaavakartta (Charta öfver Åbo stad) vuodelta 1828. Koulun tontti sijoittuu kortteleihin XI ja XII. Kaavaan on myös merkitty uusien katujen nimet, Malmgatan (Malminkatu) ja siihen poikkisuuntaiset Fiskaregatan (Kalastajankatu) sekä Mätaregatan (Mittarinkatu) ovat säilyttäneet nimensä. Malminkadun suuntaista Malm-skilnadsgatan-katua ei ole rakennettu

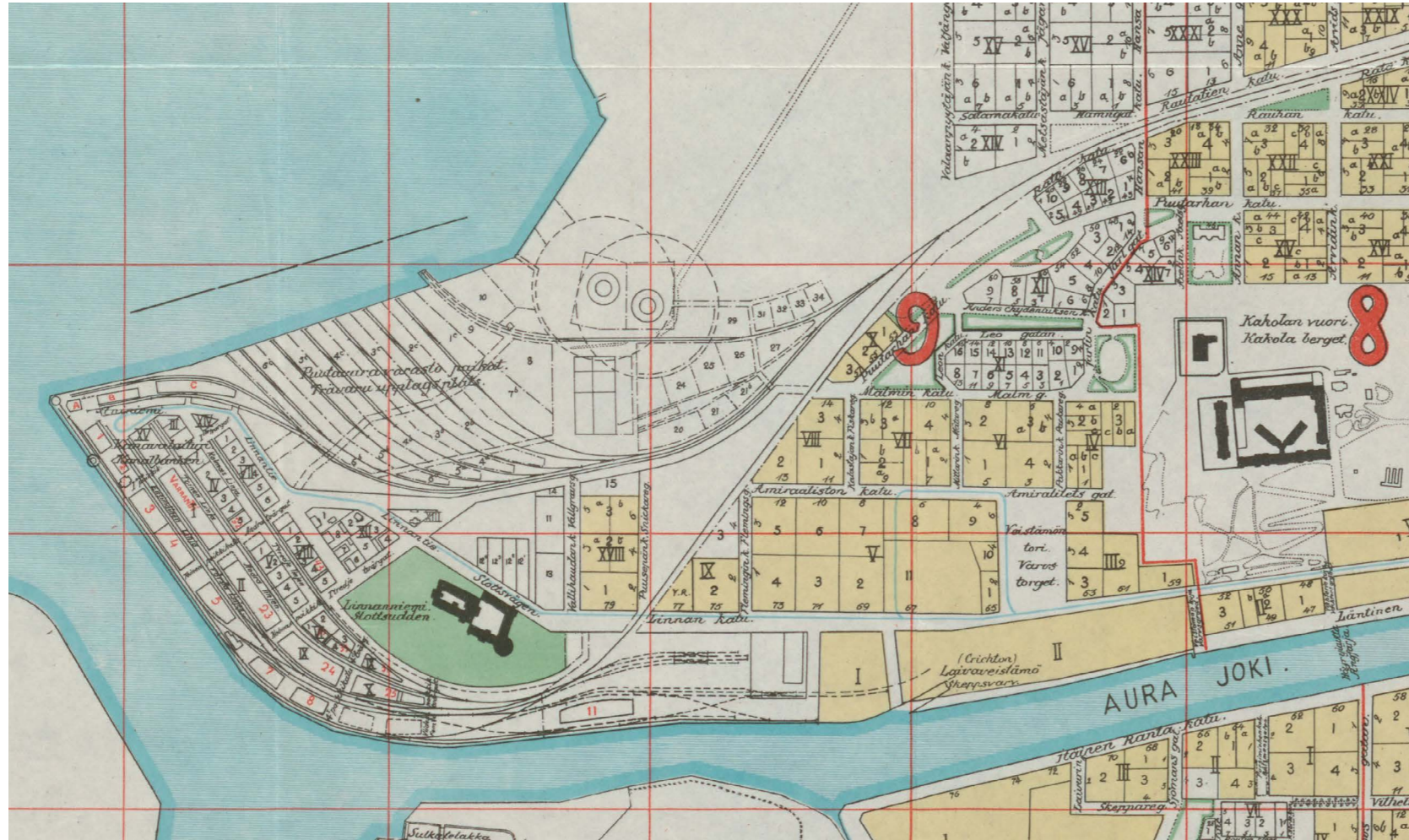
Senaatinkartalle vuosilta 1880-1881 on merkitty myös rakennukset. Asemakaavan suorakulmaista seuraava rakentaminen ulottuu luoteessa Malminkadulle saakka. Kansallisarkisto.

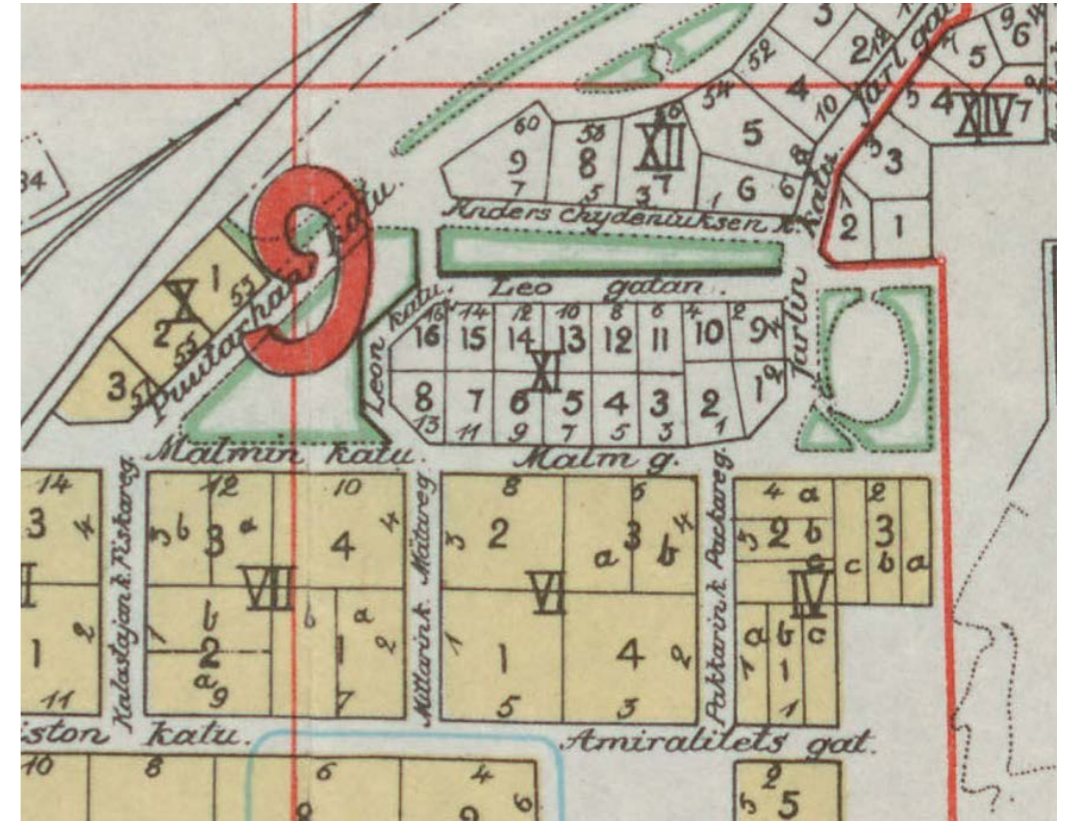
Turun kaupungin ruutukaava-alueen asemakaavassa vuodelta 1897 on Malminkadun pohjoispuoleiset korttelialueet linjattu junaradan ja sen viereen merkityn Ratakadun suuntaisesti. Tämä muutos näkyy jo 1880- luvun kaavakartoilla. Radan länsipuoliset ruutukaavakorttelit on poistettu ja alue on merkitty sataman varastoalueeksi. Koulutontin alue on edelleen korttelien väliin jäävää kallioaluetta. Kadut on merkitty kartalle suomen-, ruotsin- ja venäjänkielillä. Ote kaavakartasta. Lähde Turun maakunta-arkisto.

Vuoden 1894 kaupunkikartalle on varsin tarkkaan merkitty myös rakennukset. Malminkadun kaakkoisreunan korttelit VI ja VII on rakennettu kadun reunoille ja korttelien sisäisten palokujanteiden reunoille sijoittuviin rakennuksiin. Ratakadun varren korttelit X, XI, XII ja XIII ovat vielä rakentamatta, kuten myös näiden väliin jäävä kallioselänne. Charta över Åbo stad. Kansallisarkisto www.narc.fi

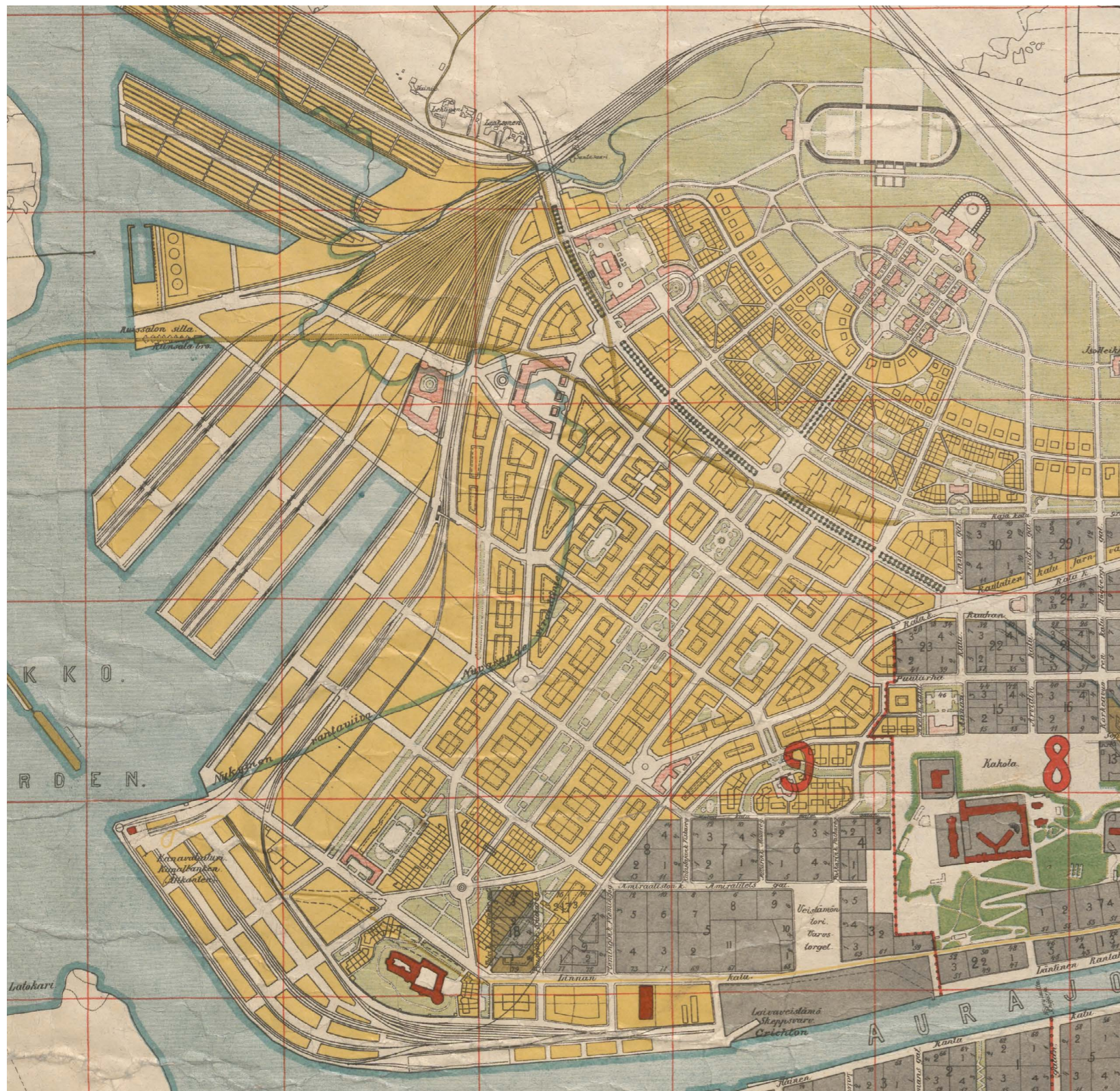
Vuoden 1907 kaupunkikartalle on palautettu Malminkadun luoteispuoleiselle Kakolanvuoren läntiselle kallioharjanteelle jo vuonna 1894 esitetty pieniin tontteihin jakautuva viistokulmainen kortteli XI. Korttelia kiertää Leon katu ja sitä ympäröi puisto-alueet. Nykyisen Tallinmäenpuiston kohdalle on merkitty pieniin tontteihin jakautuva kortteli XI. Kuva Kansallisarkisto.

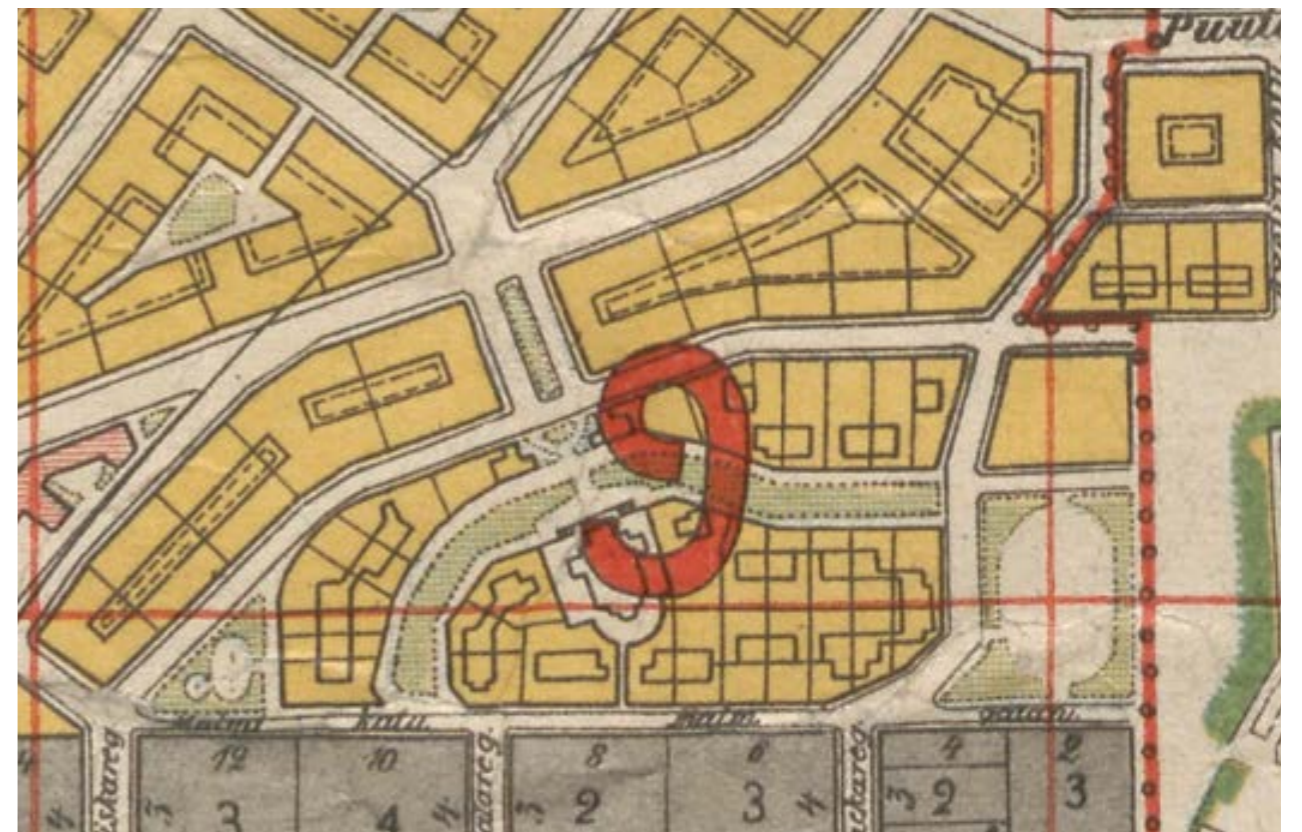
Suurennos vasemmanpuolisesta kartasta. Kuva Kansallisarkisto.

Vuoden 1894 asemakaavakartalle on Malminkadun luoteispuoleiselle kalliolle ensimmäistä kertaa merkitty asuinkortteli, jota kiertää viistokulmainen katu. Ote laajasta kaavakartasta jolle on käsin merkitty asemakaavamääräyksiä. Myöhemmillä 1890-luvun kartoilla alue näkyy rakentamattomana osana laajempaa Kakolanmäkeä. Kuva Kansallisarkisto.

Asemakaavaehdotus vuodelta 1922 Bertel Jung

Turun kaupunginarkkitehtina vuosina 1919-1924 toimineen arkkitehti Bertel Jungin merkittävämmäksi Turussa suoritetuksi työksi muodostui yleiskaavallinen suunnitelma kaupungin laajentamiseksi länteen, sekä siihen liittyen ehdotus Iso-Heikkilän ja satama-alueen asemakaavat. Vuonna 1921 valmistunut puutarhakaupungin periaatteisiin nojautuva Jungin kaava poikkesi täysin Engelin ruutukaavasta. Asemakaavan uusina aiheina korostuvat aksiaalisommitelmat maamerkkeineen, puistot, puistokadut ja aukiot, sekä suorakulmaisten, kaartuvien ja diagonaalisuuntaisten katujen sommitelma. Ehdotusta hallitsi pohjois- eteläsuuntainen leveä puistokatu jonka toisessa päässä oli linna ja toisessa päässä yliopistoalue ja sen korkeimmalla kohdalla maamerkinä oli yliopiston tähtitorni.

Myös Tallinmäen vielä rakentamaton alue sisältyi kaavaan ja siihen liittyy pienempi puistokatusommitelma jonka eteläisenä päätteenä kallion päällä, suunnilleen paikalla johon merenkulkuoppilaitoksen rakennus 1960- luvulla rakennettiin, on julkinen rakennus, mahdollisesti kirkko ja pohjoisena päätteenä pieni aukio. Mäenlakea kiertävän Leonkadun linjausta on muutettu vapaamuotoisemmaksi ja kortteliin viitteellisenä merkityt rakennukset on sijoitettu polveilevasti. Jungin kaavaa, joka mm oli ollut esillä Göteborgin kansainvälisessä näyttelyssä 1923, ei kuitenkaan lähdetty toteuttamaan siihen liittyvän suursatamahankkeen viivästyessä ja koska kaavan toteuttaminen oli katsottu liian kalliiksi.

1.3 Åbo Navigationskola

Vuonna 1813 perustettu Åbo Navigationskola, joka kuuluu maamme vanhimpiin ammattioppilaitoksiin. Koulu toimi ennen Turun paloa vaatimattomissa huoneistoissa Iso Hämeenkadulla ja Hampunkehrääjänkadulla ja vuosina 1836–1967 Tähtitornissa Vartiovuorenmäellä (131 vuotta). Seuraava teksti perustuu vuonna Per Henrik Sjöströmin toimittamaan koulun historiikkiin *Aboa Mare 1813-2013* (julkaistu 2013)

Alkuvuodet 1814-1832

Merenkulku on hyvin pitkään ollut tärkeässä asemassa Turussa. Varhaisina aikoina 1500-1700 luvuilla laivojen päällystö palkattiin yleensä ulkomailta mm. Hollannista ja Tanskasta. Ruotsissa navigointikoulutus käynnistettiin 1700-luvulla ja tämän jälkeen alkoi päällystön joukossa yleistyä ruotsalaiset ja pian myös suomalaiset nimet. Varustamotominnan laajetessa 1800-luvun alussa kasvoi myös osaavan laivapäällystön tarve. Kun Suomi vuonna 1809 siirtyi Venäjän alaisuuteen syntyi tarve merenkulun opetuksen järjestämiseksi Suomessa, koska oppeja ei enää ollut mahdollista saada Ruotsista. Tätä varten perustettu komitea esitti jo vuonna 1812 Keisari Aleksanteri I:lle kolmen navigointikoulun perustamista Turkuun, Helsinkiin ja Vaasaan. Koulut saivat keisarilta hyväksynnän ja Vaasassa koulutus käynnistyi jo seuraavana vuonna 1813. Turussa koulu aloitti toimintansa vuoden 1814 alussa ja Helsingissä vasta vuonna 1825.

Turun koulun ensimmäiseksi rehtoriksi valittiin Nauvosta kotoisin oleva Ruotsin armeijan laivaston majuri August Hannibal Hagelstam. Alkuvuosina opetusta annettiin tiettävästi nykyisen Hovioikeudenkadun ja Hämeentien kulmassa sijainneessa Hagelstamin asunnossa. Vuonna 1818 Hagelstam osti nykyisen Humalistonkadun varressa Aurajoen viereisessä sijainneesta korttelista talon, johon myös koulu siirtyi. 1820-luvun lopulla koulu siirtyi vuokratiloihin nykyisen Linnan-kadun ja Eskilsinkadun kulmaan.

Koulun oppilasmäärä oli viiden ensimmäisen toimintavuoden aikana pieni. Alkuvuosina pääosa koulun oppilaista tulivat Turusta tai Turun seudulta. Oppilaat olivat yleensä varakkaista virkamiesten, pappien tai upseerien perheistä, osa myös perheistä, joissa merenkulkijan ammatti kulki suvussa.

Opetus oli jaettu perämies- ja kapteeniosastoihin. Pääsyvaatimuksena oli ruotsinkielentaito sekä välttävä luku-, kirjoitus- ja laskutaito. Alkuaikoina koulussa opetettiin vain matematiikkaa ja merenkulttuurin oppia.

Koulun vuodet Tähtitornirakennuksessa 1836- 1967

Koulu toimii Vartiovuorenmäellä sijaitsevassa C.L Engelin suunnittelemassa Tähtitornirakennuksessa vuosina 1836- 1967.

Meriharjoittelua ei vaadittu ennen vuotta 1851. Koulun oppiaineita olivat purjehdustaito, takilointi ja laivanrakennus. Vuodesta 1839 alkaen oppiaineisiin kuuluivat myös piirustus, englanti ja saksa, sittemmin myös ranska. Vuonna 1851 koulussa alettiin opettaa ruotsinkieltä, vuonna 1857 maantietoa ja liikekirjeenvaihtoa, vuonna 1874 terveydenhoitoa ja vuonna 1900 koneoppia.

Turun merimieskoulun koulurakennuksena vuodesta 1836 toiminut Observatorio on C.L. Engelin suunnittelema. Kuva museovirasto Finna, valokuvaaja Ståhlberg, K. E., 1890–1899

Turun merenkulttuurikoulu Åbo Navigationskola 1904, käyntikorttikuvat on kuvannut Axel Sandberg, Åbo. Kuva Turun museokeskus/ Finna

Navigationsinstitutet vid Åbo svenska sjöfartsläroanstalt

Syyskuun 20 päivänä 1918 koulu sai merenkultuoppilaitoksia koskevan asetuksen perusteella nimekseen Navigationsinstitutet vid Åbo svenska sjöfartsläroanstalt. Perämiesten ja merikapteenien lisäksi koulutettiin myös diplomimerikapteeneita. Diplomimerikapteenilla oli muodollinen pätevyys mihin tahansa merenkultualan toimeen ja etenkin opettajanvirkoihin merenkultuoppilaitoksissa

Uudistuva koulutus ja kamppailu uuden koulurakennuksen puolesta

Toisen maailmansodan jälkeen oli tekninen kehitys merenkultualalla nopeaa. Sodankäyntiä varten kehitettyä elektronista laitteistoa alettiin soveltaa kaupallisen merenkulun käyttöön. Tutkalaitteistot valtasivat sijaa laivojen komentosilloilla ja kiihtyvä tekninen kehitys toi mukanaan muutoksia myös mm. lastinkäsittelyjärjestelmiin. Tämä osaltaan vaikutti opetukseen. Teknisessä kehityksessä mukana pysyminen edellytti koulun teknisenopetusvälineistön jatkuvaa uudistamista. Samanaikaisesti sisällytettiin opetukseen uusia aineryhmiä ja kehitettiin uudenlaisia opetusmetodeja.

Turun vanha observatoriorakennus oli teknisesti huimaa vauhtia kehittyvän merenkultuopetuksen koulurakennuksena toimimaton. Lisäksi vanha edelleen puulämmitteinen koulurakennus talvisin kylmä, ja koulutilat täysin ilman mukavuuksia kuten vesijohtoa ja viemäriä. Alkuun harkittiin rakennuksen modernisoimista ja laajentamista, mutta jo pian todettiin välttämättömäksi kokonaan uuden koulurakennuksen rakentaminen.

Koulutilakysymystä vuonna 1949 selvittämään asetettu komitea esitti maan navigointiopetuksen keskittämistä yhteen suureen ja modernisti varustettuun koulurakennukseen. Vaihtoehtoisiksi sijoituspaikoiksi ehdotettiin Turku ja Helsinkiä. 1950-luvulla esitys vietiin eduskunnan käsiteltäväksi jopa kahteen otteeseen, mutta asia jäi tuolloin pöydälle ja koulutus jatkui vanhoissa tiloissa Raumassa, Kotkassa Turussa ja Helsingissä.

Samanaikaisesti 1950-luvun alussa ryhdyttiin opetusta uudistamaan ja käyttöön otettiin uusi opetussuunnitelma, joka toi opetukseen kokonaan uusia oppiaineita kuten radiolähetimien ja vastaanottimien tekniikkaa sekä radiopuhelimien käyttöä. Keväällä 1950 aloitti Åbo

Oppilaita observatoriorakennuksen luokassa. Kuva Olof Nordströmin arkisto/ kirjasta Aboa mare

Sjöfartsläroverks skepparskola toimintansa koulun yhteydessä. Navigointikoulu ja uusi laivurikoulu muodostivat yhteisen hallinnon alla toimivan Merenkultuoppilaitoksen.

1960-luvun alussa päästiin vihdoin eteenpäin koulutilakysymyksen kanssa. 1961 Valtioneuvosto asetti toimikunnan laatimaan suunnitelmaa merenkultuoppilaitosten ja merimiesammattikoulujen kehittämiseksi ja tarvittavien koulujen hankkimiseksi. Toimikunta marraskuussa 1961 valmistuneessa mietinnössä todettiin merkittävä vaje koulutusmäärien ja tarvittavien merenkultuammattilaisten välillä. Toimikunta esitti, että Ahvenanmaan merenkultukoulun lisäksi toimisivat nykyiset 3 merenkultukoulua Turussa, Raumalla ja Kotkassa. Nämä tulisi kokonaan uudistaa koska ne Turussa ja Raumalla toimivat tavattoman puutteellisissa oloissa vanhoissa ja riittämättömissä tiloissa. Lisäksi tulisi perustaa merimiesten ammattikoulut Kotkaan, Raumalle, Helsinkiin ja Hankoon Suomen Jout-

senella toimivan ammattikoulun lisäksi. Komitea ehdotti, että kaikkia merenkultukouluja varten tulisi rakentaa uudet koulutalot. Ensimmäiselle asetettiin Turun uuden koulutalon rakentaminen. Koulujen yhdistämistä ei enää pidetty tarkoituksenmukaisena.

Eduskunta varasi vuoden 1961 budjettiin kaksi miljoona markkaa suunnittelutyötä varten ja asetti komitean laatimaan huonetilaohjelmaa koulua varten. Huonetilaohjelma valmistui 4.4.1963. Samana vuonna käsiteltiin tonttikysymystä useaan otteeseen Turun kaupunginhallituksessa. Lopulta päädyttiin ratkaisuun, jossa vanha kouluna toiminut vanha Tähtitornirakennus siirrettiin kaupungin omistukseen ja valtiolle luovutettiin uutta koulurakennusta varten tontti Malminkadun varresta, Pakkarinmäen kalliolta, josta avautui näkymä satamaan. Hanke ei kuitenkaan päässyt eteneämään, koska valtio ei myöntänyt siihen tarvittavia varoja.

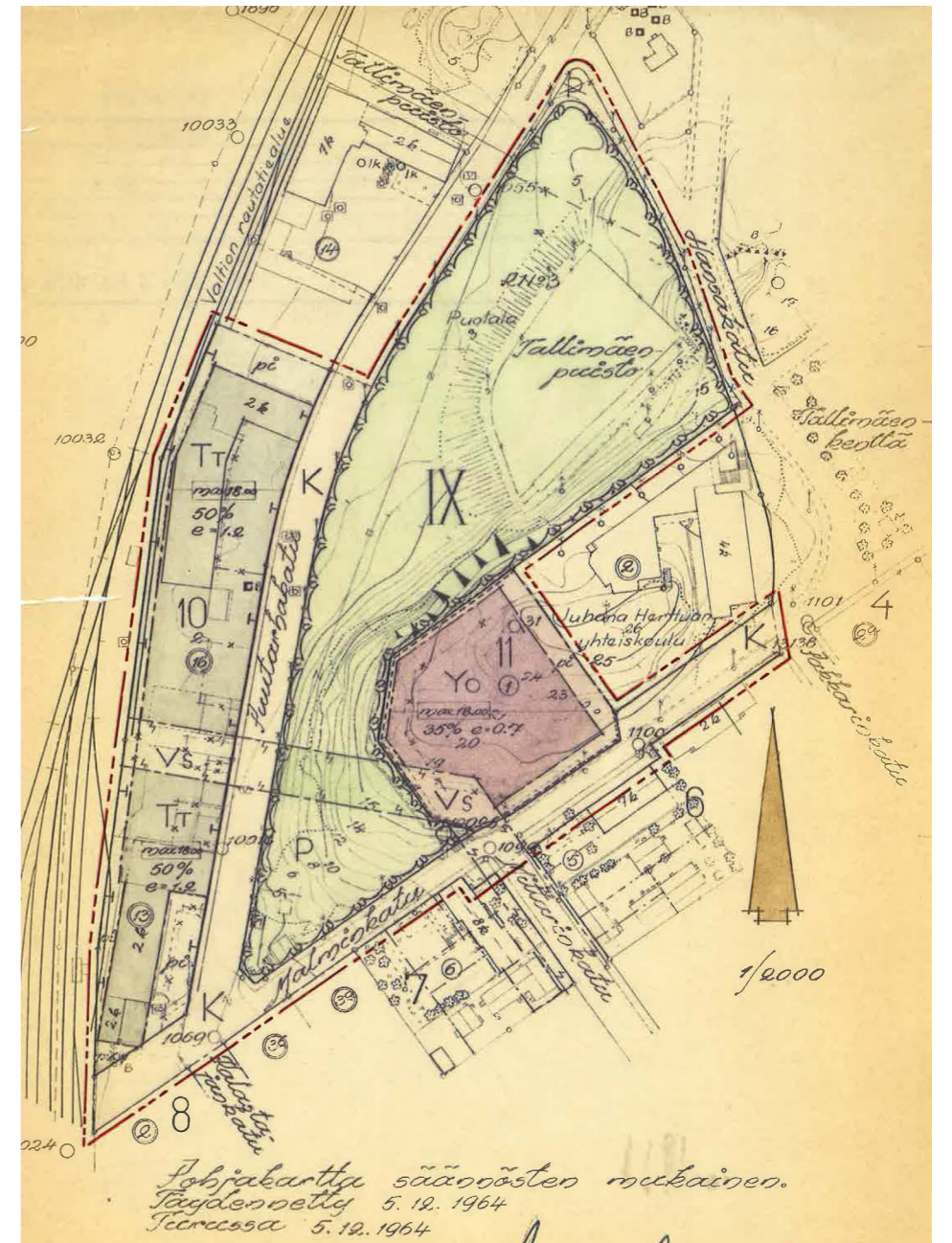
Tämän seurauksena Suomen laivapäällystöliitto uhkasi 13.10.1964 sululla kaikkia merenkulkualan osaamista edellyttäviä virkoja. Vaatimuksenaan liitto esitti kaikkien suomen mantereella olevien navigointikoulujen uudistamista ja näiden huonetilaohjelmien hyväksymistä, arkkitehtien palkkaamista suunnittelutyöhön sekä tarvittavien varojen osoittamista rakentamiseen valtionbudjetissa 1965. Samana päivänä kun sulusta ilmoitettiin, lakkoilivat myös Turun Navigointikoulun oppilaat protestoiden koulun kelvottomia tiloja. Opiskelijoiden lakko sai huomiota sekä lehdistössä että TV- uutisissa. Tällä oli vaikutusta ja vuoden 1964 lisäbudjettiin osoitettiin 400 000 markkaa Turun navigointikoulun suunnittelun loppuun saattamiseksi ja rakennustyön käynnistämiseksi.

Asemakaavamuutos

Koulua varten osoitetun tontilla oli 22.12.1959 vahvistettu asemakaava. Tontille ja sen lähiympäristöön Tallinmäenpuistoon Alueelle laadittiin 26.11.1965 vahvistettu asemakaavamuutos, jossa alue merkittiin opetus- toimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Tontille sai rakentaa enintään 18 m korkean rakennuksen, tonttitehokkuusluvun $e=0,7$ puitteissa. Tontin vierestä kulkeva ja sen nurkasta pienen palan lohkaiseva korkeajännitelinja merkittiin kaavaan. Kaava-alueeseen sisältyi koulutontin ohella Tallinmäenpuisto ja Puutarhakadun radan puoleisia korttelialueita.

Ilmakuva korttelista vuodelta 1958. Kuva Turun karttapalvelu.

Koululle osoitettu tontti oli jo aiemmassa asemakaavassa osoitettu julkista rakentamista varten, kuten viereinen tontti jolla 1960 rakennettiin Juhana Herttuan koulu. Merenkulkupuolustuksen rakentamista edeltäen laadittiin 14.4.1966 vahvistettu asemakaavamuutos, johon mm merkittiin tontin eteläkulman läpi kulkeva voimasiirtoalue. Kortteleita kiertävä 1900-luvun alun kaavoissa Leonkaduksi nimetty ja myöhemmin Porttimonkaduksi nimetty ja ainakin osaltaan rakennettu katu oli jo aiemmin liitetty osaksi tonttialueita. 1966 kaavamuutokseen sisältyi jo aiemmin puistoksi kaavoitettu myös Tallinmäenpuisto sekä Puutarhakadun radanpuoleisia korttelialueita. Ote kaavakartasta, Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimiala.

2. Merenkulkuoppilaitoksen rakennus

2.1 Suunnittelu ja rakentaminen

Merenkuoppilaitoksen koulutalon arkkitehtisuunnittelijoiksi valittiin Arkkitehtitoimisto Elma ja Erik Lindroos. Erik Lindroosin suunnitelmista tunnetuin on arkkitehtikilpailuvoiton pohjalta yhdessä Jorma Järven suunnittelema Helsingin pääpostitalo. 1960-70-luvuilla toimisto profiloitui erityisesti koulusuunnittelijana. Samanaikaisesti Merenkulkuoppilaitoksen kanssa toimistolla oli suunnittelupöydällä Turun Wärtsilän ammattikoulu. Toimiston valintaan on voinut vaikuttaa myös että Erik Lindroos oli kotoisin Paraisilta ja luotsin poika.

Koulun rakennuttajana toimi Rakennushallitus, jossa hankkeen valvonnasta vastasi rakennusmestari Börje Carlsson. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto J. Packalen, koneteknisistä suunnitelmista vastasi Insinööritoimisto Saniteko ja sähkösuunnittelusta Insinööritoimisto J. Pakarinen. Pääurakoitsijana toimi Kivikartio Oy. Sähkötekniset asennustyöt teki Turun asennuspaja, vesi- ja lämpöjohtotyöt Vesijohtoliike Raita Oy ja ilmanvaihtotyöt Oy Suomen Puhallintehdas.

Koulun luonnossuunnitelmat jätettiin Rakennushallitukseen hyväksyttäväksi vuonna 1964. Ensimmäiset pääpiirustukset valmistuivat tammikuussa 1965. Rakennusluvan pääpiirustussarja on päivätty 8.10.1965 ja viimeiset rakennusaikaiset muutospiirustukset 10.5.1967.

Rakennustyöt käynnistettiin 27.1.1966 ja vuotta myöhemmin 20.1.1967 juhlittiin koulurakennuksen harjannostajaisia. Kuudes heinäkuuta 1967 urakoitsija luovutti valmiin koulurakennuksen, ja koulu pääsi tämän jälkeen aloittamaan toimintansa uudessa rakennuksessa.

Kauppa- ja teollisuusministeri Grels Teir vihki koulun virallisesti käyttöön 15.5.1968 pidetyissä vihkiäisissä. Vaikka koulu tuolloin oli toiminut rakennuksessa jo lähes vuoden, olivat vielä opetuslaitteistojen hankinnat ja asennukset kesken ja osa tiloista tyhjillään. Vielä syksyllä 1969 oli ylimmän kerroksen tiloista ainoastaan planetaario ja tutkasimulaattori käytössä.

Kuva rakennustyömaalta 1966-1967 vuosina. Turun Sanomat/Arkisto

Kutsukortti 15.5.1968 järjestettävään koulun vihkiäisjuhlaan

Tontti ja piha

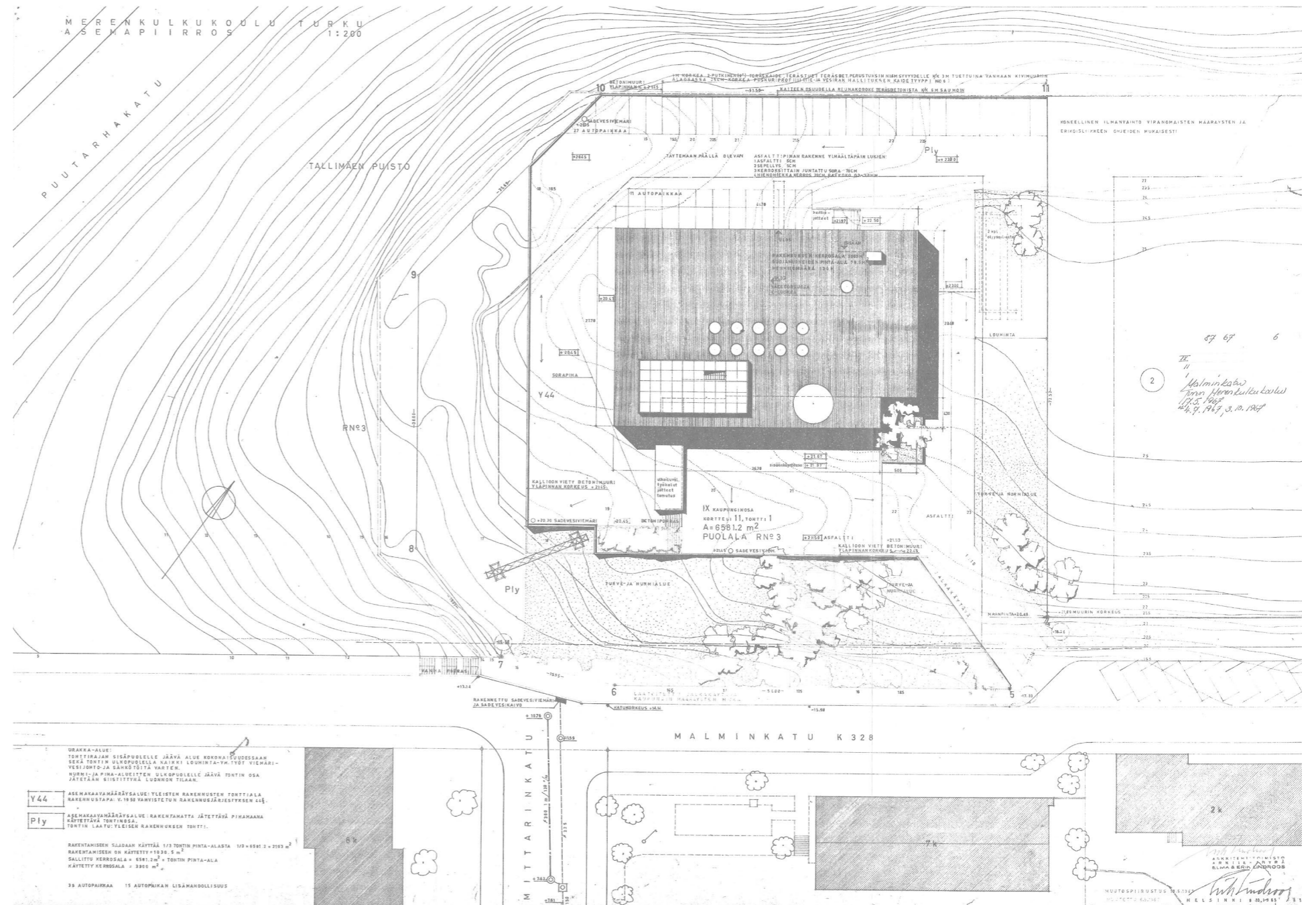
Rakennus sijoitettiin Tallinmäen harjanteelle pengerretyn ja tasatun piha-alueen keskiosaan. Rakennettu ja tasattu piha-alue rajattiin betonimuurein. Sisääntulopiha sijoitettiin Malminkadun puolelle ja takapiha pysäköintialueineen koillispuolelle. Asfalttipäällysteiseen rakennettuun pihaan toi vehreyttä istutuskaukaloihin sijoitetut pensasistutukset. Sisääntulopiha ja noin 1,5 metriä matalammalle tasolle sijoittuvan lounaispuolen tasanteen väliin sijoitettiin ulkovälinevarasto ja maastoportaat. Tontin käyttöön vaikutti samoihin aikoihin korttelin halki toteutettu voimajohtolinja. Voimajohtoa ei vielä näy alkuperäisissä pääpiirustuksissa mutta 1967 päivitettyihin piirustuksiin se on lisätty. Voimajohtolinjan pylvästä varten lovettiin tila pihatasanteen nurkasta. Alkuperäisissä suunnitelmissa näkyvät pihalta Malminkadulle laskevat leveät maastoportaat jätettiin pois rakennusaikaisena muutoksena.

2.2 Koulurakennus

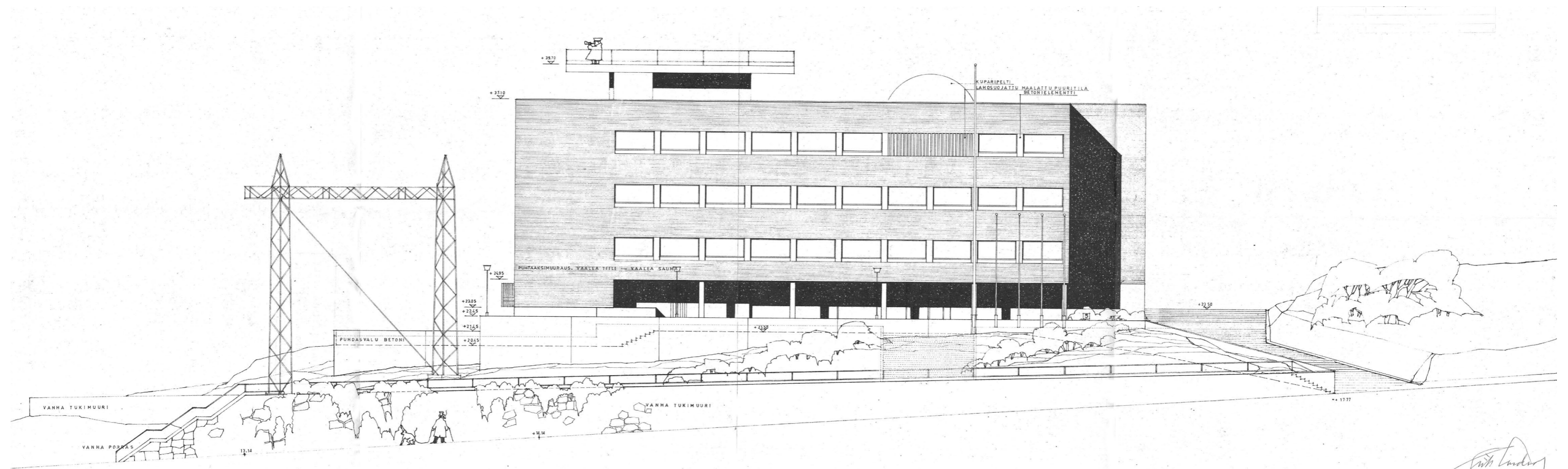
Koulu on nelikerroksinen, pohjaltaan suorakaiteen muotoinen tasakattoinen rakennus, johon liittyy osittainen kellarikerros. Pohjaratkaisu edustaa 1960-luvulla yleistynyttä ns. hallikoulutyyppiä, jossa opetustilat on ryhmitelty korkean keskiaulan ympärille.

Julkisivut ovat puhtaaksi muurattua valkoista kalkkihiekkatiiltä. Myös saumat ovat vaaleat. Julkisivuja jäsentävät runkojakoja noudattavat nauhaikkunat. Ikkunat ovat pääosin yksiruutuisia puuikkunoita. Rakennuksen erityisestä käytöstä kertovia yksityiskohtia ovat katolle sijoitettu havaintosilta ja katolla kohoava planetaarion kupolikatto. Tyyllillisesti rakennusta voidaan luonnehtia konstruktivistiseksi.

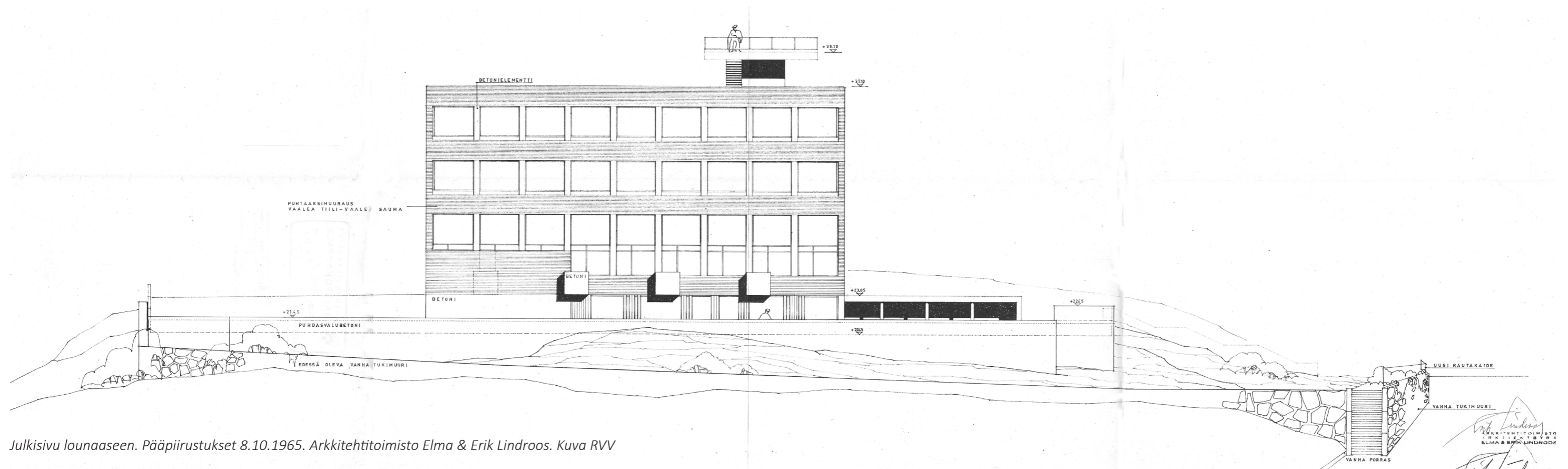
Malminkadun puolella on pohjakerroksen julkisivu sisäänvedetty muodostaen sisäänkäynnin edustalle suojaavan pilarien kannattaman arkadikäytävän. Meren suuntaan avautuvalla lounaisjulkisivulla ikkunat ovat korkeampia, mutta edelleen nauhoina ryhmiteltyjä. Näyttelyaulan kohdalla on poikkeuksellinen 4 metrin korkuinen ikkunaseinä, johon liittyy pienet parvekkeet. Luoteissivun erityisiä yksityiskohtia ovat uimahallin lasitiiliseinä sekä porrashuoneeseen liittyvät kapeat ulokeparvekkeet. Koillissivua jäsentävät voimistelusalin suurikokoiset ikkunat.

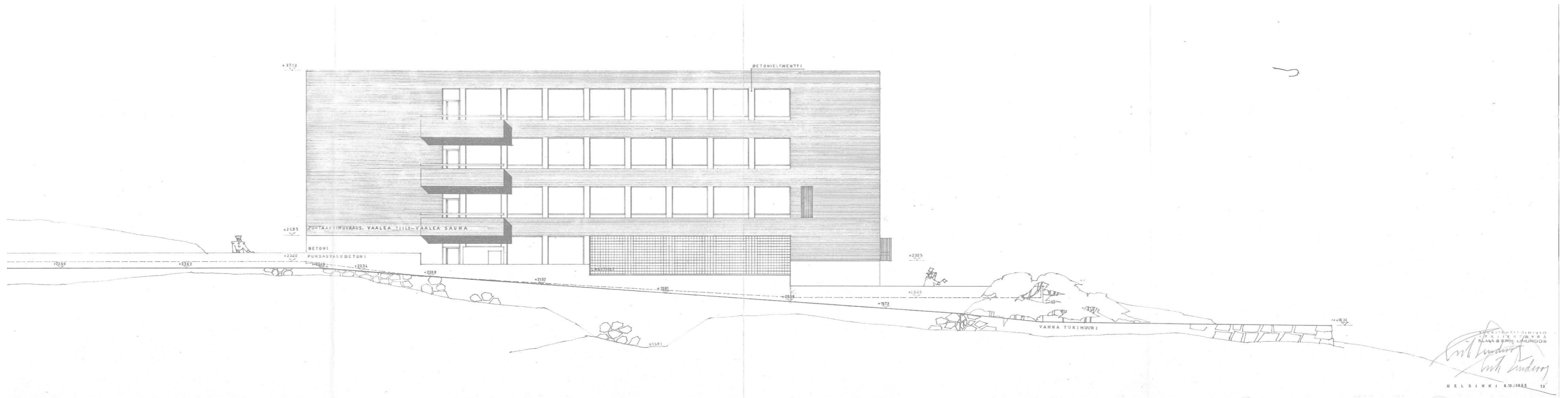
Asemapiirros, päivitettyt pääpiirustukset 10.5.1967. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Muutospirustuksessa on pihatasanteen eteläiseen nurkkaan lovettu alue voimajännitelinjan pylvästä varten ja pihalta Malminkadulle merkityt maastoportaat on poistettu. Kuva RVV

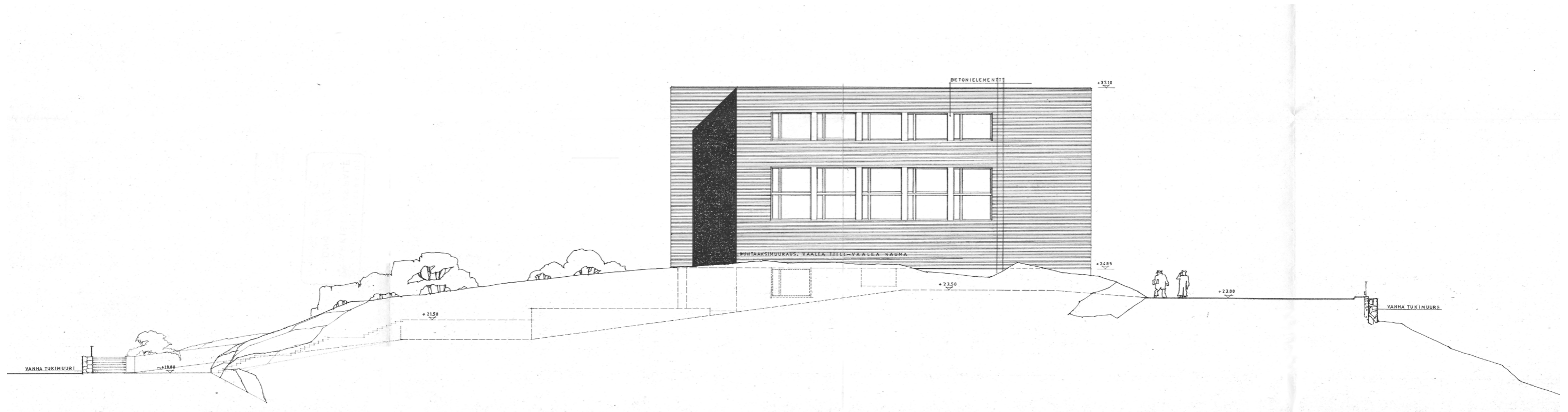
Julkisivu Malminkadun suuntaan. Pääpiirustukset 10.5.1967. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Kuva RVV

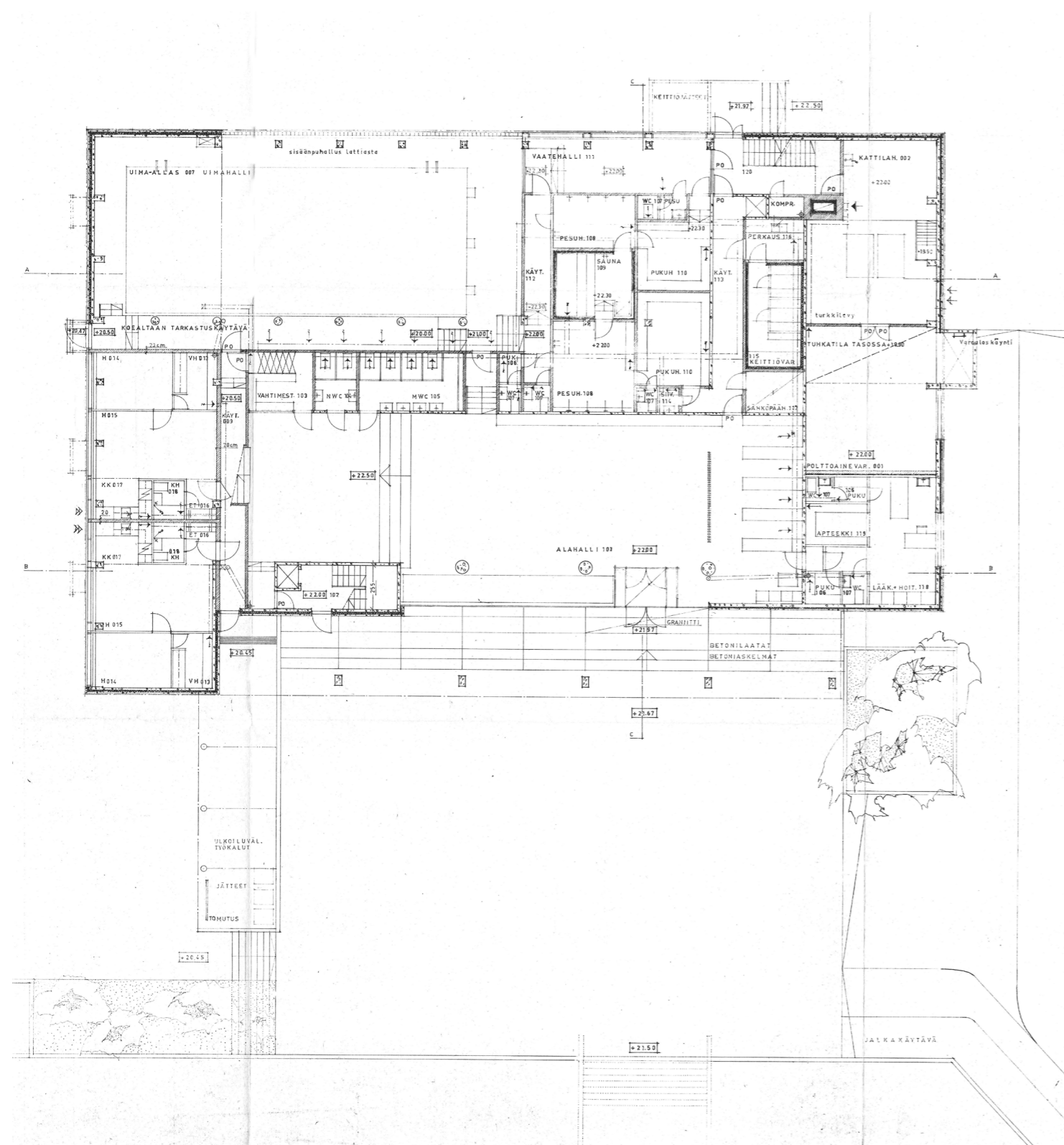
Julkisivu lounaaseen. Pääpiirustukset 8.10.1965. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Kuva RVV

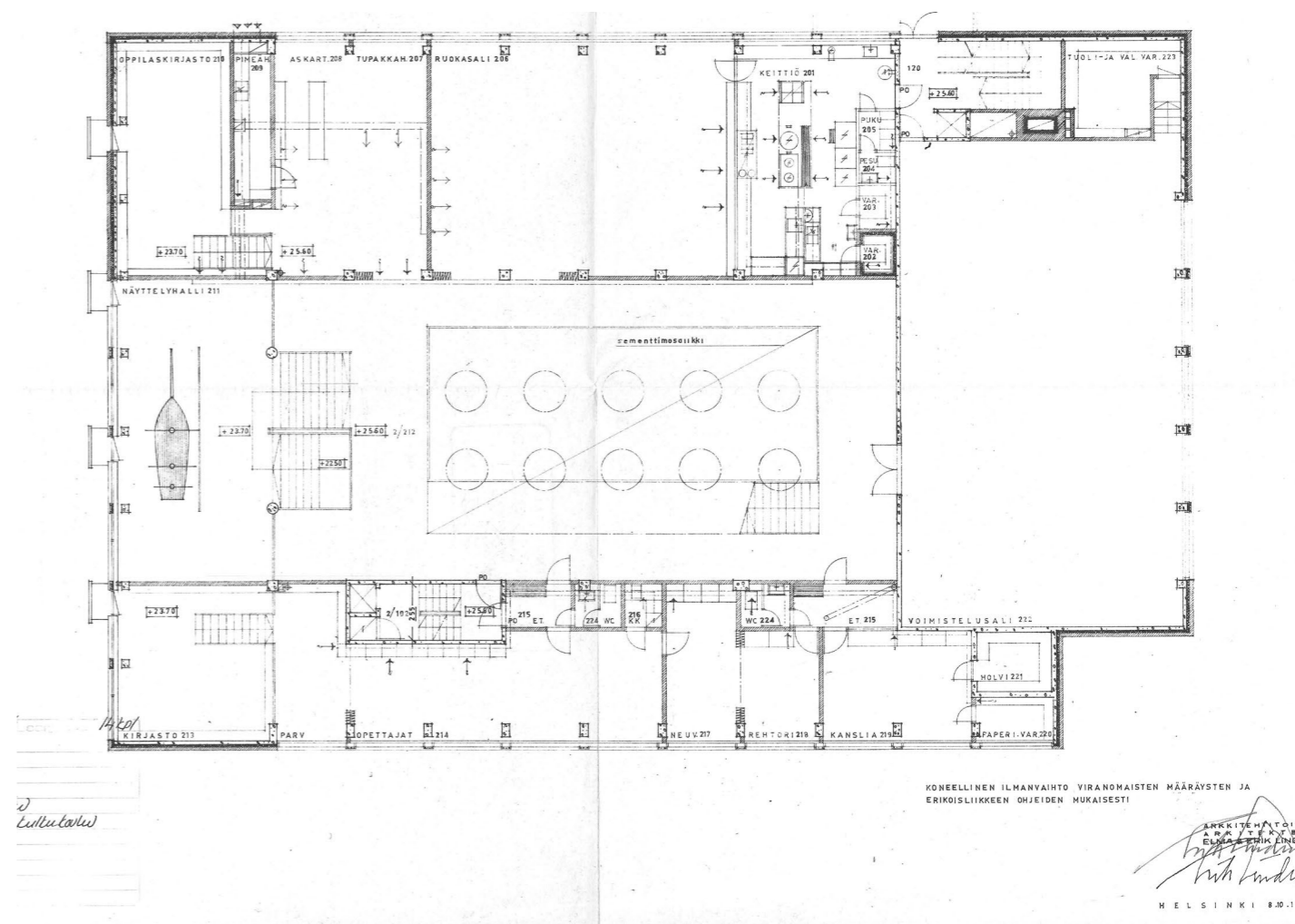
Julkisivu luoteeseen. Pääpiirustukset 8.10.1965. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Kuva RVV

Julkisivu koilliseen. Pääpiirustukset 8.10.1965. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Kuva RVV

1.kerros pohjapiirros. Päivitetyt pääpiirustukset 10.5.1967. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Kuva RVV

2.kerros pohjapiirros. Pääpiirustukset 8.10.1965. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Kuva RVV

Koulun tilat

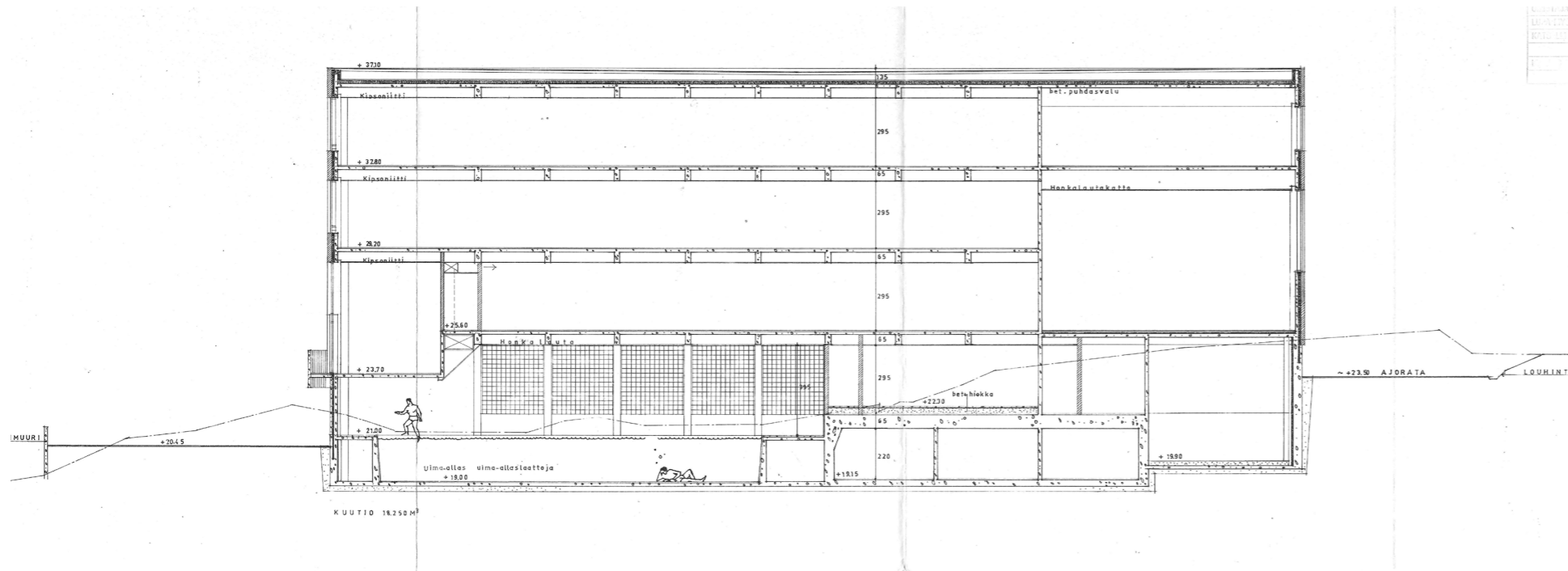
Rakennuksen keskiosassa on kolmen kerroksen korkuinen keskiaula, jonka ympärille opetustilat on ryhmitetty. Tähän rakennuksen päätilaan siirrytään monivaiheisen ja tunnelmaltaan vaihtelevan tilasarjan kautta. Näistä ensimmäisenä on valoisa ja suurella ikkunaseinällä varustettu alahalli naulakko- ja eteistiloihin. Pohjakerrokseen sijoittuu lisäksi kaksi pientä asuntoa, teknisiä tiloja sekä uimahalli sauna- ja pesutiloihin.

Alahallista nousee välitasanteen, ja edelleen portaikon kautta lounaispäädyn näyttelyhalliin. Halli mitoitettiin sinne edellisestä koulurakennuksesta siirrettävää 532 cm korkeaa vanhaa laivamallia varten. Näyttelyhallissa on lounaseen avautuva yli 4 metriä korkea lasiseinä.

Näyttelyhallista nousee portaikon kautta puoli kerrosta ylöspäin kolmikerroksiseen keskiaulaan. Tilaan tuo

Rakennustekniikka

Koulu on betonirunkoinen pilari/seinä -palkkijärjestelmään perustuva tasakattoinen hallikoulu. Rakennus on sovitettu maastoon upottamalla ja porrastamalla. Välipohjat ovat 65 cm korkuisia ylälaattaholveja, jotka tukeutuvat ulkoseinustalla betonipilareihin ja rakennuksen sisäosissa betoniseiniin.

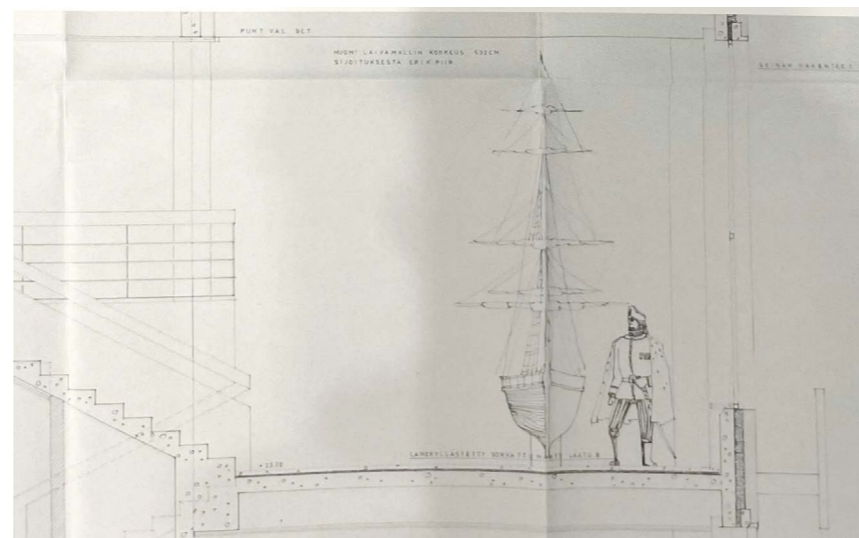
Ulkoseinien sisäpinnassa on vahvuudeltaan 12-15 cm leveä teräsbetoni-kuori, eristeenä n. 10 cm paksuinen mineraalivilla ja ulkopuolella kalkkihiekkatiilestä tehty verhomuuraus.

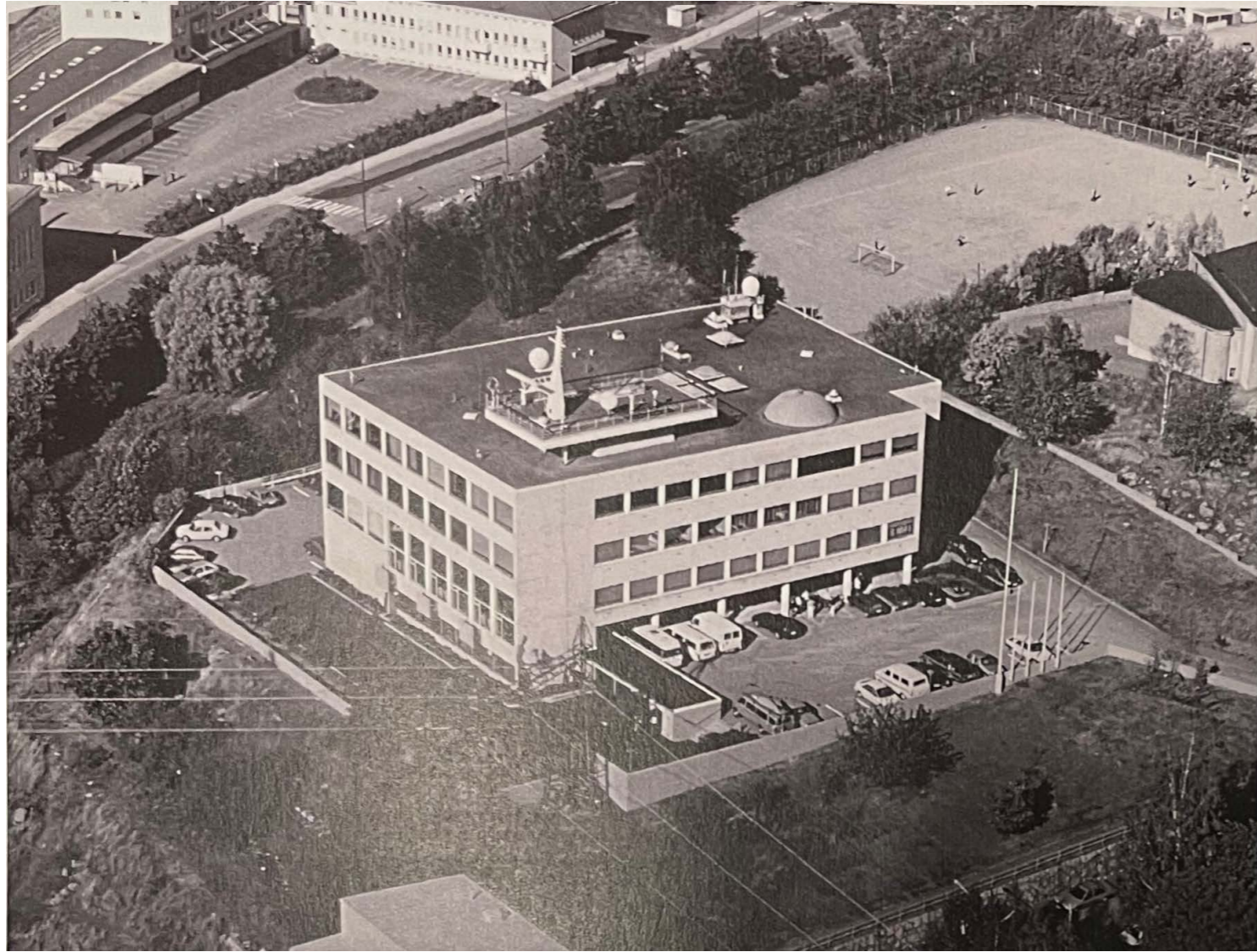
Välipohjan alapinnassa on yleensä kipsoniittilevytys ja yläpinnassa n 4 cm paksuinen päällysbetoni sekä lattiapinnoite. Yläpohjassa on ylälaattaholvin päällä 10 cm mineraalivilla, 5 cm L-levy, laastitus, tuuletettu ilma-tila/ kattotuolit, raakaponttilauta ja vesikatteena 3-kertainen huopa + singeli.

Maanvarainen alapohja on ja osittain porrastettu maaston mukaan. Alimpana on n 20 cm paksuinen sorakerros, jonka päällä 7 cm aluslaatta, kosteuseristys, 18 cm lecabetoni, sitkeä paperi, 5 cm betoni jonka päällä pintapäällyste. Rakennekuvaukset perustuvat pääpiirustuksiin. Näihin on saatettu tehdä muutoksia myöhemmin.

Leikkaus. Pääpiirustukset 8.10.1965. Arkkitehtitoimisto Elma & Erik Lindroos. Kuva RVV. Oikealla valokuva keskusalueasta. Taustalla näkyy näyttelyhalli ja siellä säilytetty fregatin malli. Valoa keskusalueaan tulvii myös lounaispäädyn lasiseinän kautta.

Lounaispäädyyn suunniteltiin näyttelyhalli vanhasta koulurakennuksesta siirrettävää 1830-luvulla rakennettu fregatti Ascensionina laivamallia varten. Leikkauspiirustukseen on merkitty tilavaraus 532 cm korkuista laivamallia varten. Ote arkkitehtisuunnitelman leikkauksesta, kuva kirjasta Aboa Mare s.301. Oikealla kuvia fregatin siirrosta. Kuvat kirjasta Aboa Mare.

Ilmakuva kirjasta Aboa Mare 1813-2013. Koulun lounaispuolinen piha-alue suunniteltiin alkujaan sorapintaisena. Kuvassa tämä myöhemmin asvaltoitu alue erottuu tummana.

Katon havaintosillalle asennettiin vuonna 1979 radarantenni ja säähavaintolaitteita. Kuva kirjasta Aboa Mare 1813-2013.

Talvinen kuva koulurakennuksesta. Kuva kirjasta Aboa Mare 1813-2013.

*1980- 1990 -lukujen paik-
keilla otettu kuva etelästä.
Koulurakennus hallitsee
maisemaa. Edustalla näky-
vässä Tallimäenpuistossa
on puusto vielä matalaa.
Kuva Turun kaupunki,
Museopalvelut.*

2.3 Elma ja Erik Lindroos

Selostus perustuu Arkkitehdit Mustonen Oy:n 2008 laatimaan Helsingin kotitalousopettajaopiston rakennushistoriaselvitykseen (s.12-13 ja.92)

Erik Lindroos ja Elma Ekman valmistuivat Teknillisestä korkeakoulusta samana vuonna, 1933.

Erik Lindroos oli kotoisin Turusta, missä hän oli syntynyt 13.11.1906 Paraisten Portilla työskennelleen luotsin poikana. Ylioppilaaksi hän valmistui vuonna 1925 Svenska klassiska lyceet i Åbosta.

Teekkarivuosinaan Erik Lindroos työskenteli professori Jukka Sirénin toimistossa, missä hän osallistui muun muassa Etelä-Esplanadilla sijaitsevan Lassila & Tikanojan talon suunnitteluun. Vuosina 1937–39 Lindroos toimi Sirénin assistenttina Teknillisessä korkeakoulussa.

Helsingissä 15.12.1907 syntynyt Elma Ekman oli LVI-tekniikan tytär, joka oli kirjoittanut ylioppilaaksi Helsingin Töölön Tyttönormaalilyseosta vuonna 1927. Arkkitehtinä hän oli aluksi töissä A.W. Liljeberg Oy:n toimistolla. Sittemmin hän tuli töihin Erik Lindroosille, joka oli perustanut arkkitehti-toimiston vuonna 1935 voitettuaan Jorma Järven kanssa Helsingin Postitalon suunnittelukilpailun. Rakennushallitus osoitti toimistolle työtilaksi vanhan puutalon postitalon tonttia vastapäätä, nykyisen Sokoksen tavaratalon paikalla.

Vuonna 1937 Elma ja Erik Lindroos perustivat Arkkitehtuuritoimisto Elma & Erik Lindroosin. Toimisto aloitti toimintansa Döbelninkatu 2:n kuivaus-ullakolle rakennetuissa tiloissa, samassa talossa, jossa pariskunta asui. Döbelninkadulta Lindroosien arkkitehtuuritoimisto muutti Mannerheimintielle Taka-Töölöön ja sittemmin Munkkiniemeen Solnantie 17:ään Lindroosien nelihenken perheen upouuden omakotitalon yhteyteen – talo valmistui vuonna 1956.

Vuosien mittaan Lindroosien toimistossa työskenteli joukko arkkitehteja ja arkkitehtiylioppilaita, muiden muassa Elma Lindroosin kurssitoveri Irma Paasikallio, Risto Kauria, Sakari Kauria ja Arto Rautavirta. Toimiston pitkäaikaisena työntekijänä oli rakennusmestari Teerikangas. Sinne hakeutui myös sveitsiläisiä arkkitehteja, joita palkattiin mieluusti: heitä pidettiin pätevinä ja heillä oli uudenaikaisia työvälineitä, kuten naruviivaimia.1960-luvulla Erik Lindroos palkkasi toimistoonsa myös Vladimir Rumjantsevin,

joka oli aikoinaan suunnitellut Postitalon sisustuksia.

Erik Lindroos toimi myös tuomarina muutamissa arkkitehtuurikilpailuissa. Vuosina 1941–43 hän oli Arkkitehti-lehden toimitusneuvostossa ja vuonna 1948 SAFA:n hallituksen jäsenenä. Kun Erik Lindroos kuoli Helsingissä 16.7.1980, myös Elma Lindroos lopetti arkkitehdin työt. Hän asui Solnantien talossa aina vuoteen 2005 saakka.

Lindroosien arkkitehtuurista

Erik Lindroosin ensimmäinen ja tunnetuin suuri julkinen rakennus on Helsingin Postitalo (1938), jonka hän suunnitteli yhdessä arkkitehtien Jorma Järven ja Kaarlo Borgin kanssa kilpailuvoiton pohjalta. Postitalo on funkista monumentaalisesti tulkitseva, näkyvä osa ydin-Helsingin kaupunkikuvaa. Postitalon jälkeen Erik Lindroos paneutui Järven kanssa talvisodan jälkeiseen jälleenrakentamiseen suunnitteleamalla Puutalo Oy:lle esivalmisteisia tyyppitaloja, joilla pyrittiin nopeasti helpottamaan ankaraa asuntopulaa. Aluksi he muokkasivat ruotsalaisten talotehtaiden suunnitelmia, sitten suunnittelivat Puutalo Oy:lle oman tehdasvalmisteisten puutalojen tyyppitalosarjan.

Sodan aikana Elma ja Erik Lindroos suunnittelivat Arabian tehtaat sympaattisine lastentaloineen (1943-44). Sittemmin he suunnittelivat monia seurakuntataloja, kunnantaloja ja pankkirakennuksia varsinkin ruotsinkieliselle rannikolle, sekä lukuisia asuinrakennuksia, näistä pääosan Helsinkiin, Kokkolaan, Pietarsaareen ja Vaasaan.

Pääosan Lindroosien tuotannosta muodostavat kuitenkin koulu- ja opistorakennukset, joita he suunnittelivat lähes kolmekymmentä, kauppaoppilaitoksista merenkulkukouluun asti. Helsingin kotitalous opettajaopiston jälkeen toimisto sai useita toimeksiantoja talous- ja emäntäkoulujen suunnittelusta.

Yleensä Lindroosien toimistossa laadittiin Elma Lindroosin johdolla piirustukset myös kiintokalusteista. Valaisimien osalta Lindroosit olivat aluksi yhteistyössä Taito Oy:n kanssa, joka oli vastannut Postitalon valaisimista. Taito Oy:n näyttävä kattovalaisin komisti myös Döbelninkadun olohuonetta. Sittemmin Lindroosien projekteissa, etenkin kouluissa, käytettiin pääosin Ornon valaisimia, joista monet olivat Lisa Johansson-Papen

suunnittelemia.

Arkkitehtuurikilpailuissa Lindroosit menestyivät varsinkin 1940- ja 1950-luvuilla. Erik Lindroosin yksin tai yhdessä Elma Lindroosin kanssa laatimat ehdotukset palkittiin 38 kilpailussa. Yhdestätoista kilpailuvoitosta kahdeksan johti toteutukseen: Helsingin Postitalo (1934, yhdessä Jorma Järven ja Kaarlo Borgin kanssa), Härmälän seurakuntatalo ja pappila (1939; toteutus 1950-luvulla), Hyvinkään sankarihauta (1948), Kotkan teknilliset ammattioppilaitokset (1949), Tampereen seurakuntatalo (1951), Itä-Suomen seminaari (1952), Turun seurakuntatalo (1954) sekä Jakobstads skolcentrum (1961). Kilpailuvoitot Suomen Moskovan suurlähetystöstä ja Viipurin vanhan tuomiokirkon restauroinnista eivät johtaneet toimeksiantoon.¹

Erik Lindroosin töistä tunnetuin on Pääposti. Postitalon suunnittelukilpailun hän voitti yhdessä Jorma Järven kanssa. Lisäksi Lindroos suunnitteli puolisonsa Elma Lindroosin (o.s. Ekman) kanssa Arabian tehdasrakennuksia sekä seurakuntataloja, kunnantaloja, kouluja, opistoja, pankkeja ja asuinrakennuksia. 1960- 70-luvuilla hän suunnitteli koulu ja opistorakennuksia, joista huomattavimpia ovat Turun Merenkulkukoulu, Vaasan Kauppaoppilaitos, Wärtsilän teknillinen oppilaitos Joensuussa, Wärtsilän ammattikoulu Turussa, Ålands Sjömansskola ja Ålands Yrkesskola Marianhaminassa.

¹ Mustonen 2008

Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin suunnittelemia koulurakennuksia

- Kotkan teknilliset ammattioppilaitokset, 1949–1953 (kutsukilpailu 1949)
- Kittilän emäntäkoulu, 1951–53
- Itä-Suomen seminaari, harjoituskoulu, Joensuu, 1952–59, oppilas- ja virka-asunnot, 1962–63 (yleinen kilpailu 1952)
- Pukinmäen kansakoulu, Helsinki, 1952–53
- Valkeakosken ammattikoulu, 1952–53, toinen vaihe 1957–58
- Helsingin kotitalousopettajaopisto, 1954–55
- Sotkamon emäntäkoulu, 1954–58
- Korsholms husmoderskola, 1956
- Keski-Savon ammattikoulu, Pieksämäki, 1957–61, lisärakennus 1963–64
- Suomussalmen emäntäkoulu, 1958–60
- Pohjois-Karjalan emäntäkoulu, 1959
- Oulun talouskoulu, 1959–60
- Espoon ammattikoulu, 1959–60
- Valkeakosken kauppaoppilaitos, 1961–62
- Jakobstads skolcentrum (kutsukilpailu 1961)
- Jakobstads yrkesskola, 1962–63, laajennus 1966–67
- Jakobstads medborgarskola, 1962–63, laajennus 1970
- Jakobstads Handelsläroverk, 1963, laajennus 1975
- BP-Petko Oy, huoltoasema, 1966
- Pieksämäen ammattikoulun lisärakennus, 1963–64
- Ålands yrkesskola, Maarianhamina, 1960–62, I laajennus 1967–69, II laajennus 1970, keittiölisärakennus 1980–82
- Wärtsilän teknillinen oppilaitos, Joensuu, 1961–63
- Pohjois-Satakunnan kauppaoppilaitos, Kankaanpää, 1965
- Vaasan kauppaoppilaitos, 1967–74
- Turun merenkulkukoulu, 1965–67
- Wärtsilän ammattikoulu, Turku, 1966–67, oppilasasuntola 1967–68, laajennus 1975
- Internat för yrkesskolan i Jakobstad, 1970, laajennus 1975
- Ålands sjöfartsläroverk, 1971
- Tillbyggnad till Övernässkola, 1972–73
- Ålands sjömansskola, 1973–74
- Vaasan hotelli- ja ravintolakoulu, 1976
- Internat i Jakobstad, 1976

Työluettelo perustuu Markus Lindroosin kokoamaan listaukseen. Mustonen 2008.

Helsingin Postitalo, yhdessä Kaarlo Borgin ja Jorma Järven kanssa, 1938 (yleinen kilpailu 1934), valokuvaaja Börje Dilen 1955/ HKM/ Finna.fi

Wärtsilän konepaja ja lämpökeskus muutettu liiketiläksi ja 1966-67 valmistunut ammattikoulu muutettu asunnoiksi 2000-luvun alussa. Kuva Karin Kurri 2014/ Turun museokeskus.

Jakobstads handelsläroverk vuodelta 1963 (Kuva www.skolhistoria.fi)

2.4 Koulun toiminta uudessa rakennuksessa

Alkuvuotena uudessa koulurakennuksessa oli 60 oppilasta kolmeen luokkaan jakautuneena. Uuteen koulurakennukseen asennettiin sekä vanhaa että uutta instrumenttivarustusta. Uusia hankintoja olivat mm Plath -gyrokompassilaitteisto, Arkas magneettikompassi, Arkas autopiilootti sekä automaattisen ohjauksjärjestelmän muodostanut kääntyvän vaunun päälle asennettu Tebul – elektrohydraulinen ohjaukskone. Lisäksi kouluun hankittiin Itävallasta Zeiss- merkinen pienoisanplanetarium, tutka-järjestelmä, Kelvin Hughesin kaikuluotain, Hoppe- paineloki, Loran-C vastaanotin simulaattoreineen sekä VHF-radiopuhelin. Opetusmateriaalia varten budjetoitiin 317 000 mk, lisäksi 20 000 markkaa laivamalleja varten sekä 7000 markkaa laivanhallinnan opetuksessa koealtaassa käytettäviä malleja varten.

Koulun tilat herättivät kiinnostusta

Koulun uudet tilat moderneine varustuksineen herättivät huomiota, ja yhdistykset sekä jopa yksityishenkilöt tiedustelivat mahdollisuutta koulutilojen, mm uimahallin ja voimistelusalin käyttöön. Turussa oli tuohon aikaan ainoastaan yksi toinen uimahalli, joka sijaitsi yliopiston tiloissa. Koulun johto ei kuitenkaan ollut halukas luovuttamaan tiloja ulkopuoliseen käyttöön. Koska myös kaupungin merimieskoulu käytti uimahallia oli se vapaana niin harvoin ettei vuokraaminen ulkopuolisille ollut mahdollista.

Myöhemmin 24.2.1970 kaupunginhallitus lähestyi koulua pyynnöllä planetaarion ja uimahallin vuokraamisesta. Lisäksi kaupunki toivoi koulun planetaarioon kesäaikaan järjestettävän kiertokäyntejä yleisölle ja turisteille. Koulun johto ei myöskään tähän pyyntöön myöntynyt, peläten koulun arvokkaan laitteiston sekä portaikossa säilytettävän arvokkaan fregattimallin puolesta. Lisäksi mainittiin uimahalli olevan koulun käytössä arkisin 12 -20 ja lauantaisin 16 saakka, jonka jälkeen tilat siivottiin.

Koulutus

Vuoden 1969 lakiuudistuksella siirrettiin merenkulttuurin opetus kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudesta opetusministeriölle ja opetus jaettiin muuta koulutuksia vastaavalla tavalla kouluihin, oppilaitoksiin ja korkeakouluihin. Merenkulttuurin opetuksesta jätettiin kuitenkin korkeakouluaste pois.

Vuonna 1973 koulun rehtoriksi valittiin Per-Olof Forsberg, joka vuonna

1966 oli valmistunut samaisesta koulusta merikapteeniksi. Samoihin aikoihin käytiin keskustelua korkeakoulutasoisen merikapteenikoulutuksen käynnistämisestä ja sen mahdollisesta sijoituspaikasta joko Turkuun tai Kotkaan. Forsberg teki töitä sen eteen, että koulu perustettaisiin Turkuun mm. rakentaen verkostoa Åbo Akademin ja Turun yliopiston suuntaan. Samalla hän pyrki uudistamaan koulutusta ja tiivistämään yhteistyötä elinkeinoelämän suuntaan sekä parantamaan koulutukseen näkyvyyttä yhteiskunnassa.

Vuonna 1975 lakiuudistuksen myötä jaettiin merenkulttuurin koulutus navigointi-instituutteihin ja merimieskouluihin samalla kun laivurikoulutus nimikkeenä poistui. Turun ruotsinkieliseen merenkulttuurilaitos käsitti ainoastaan navigointi-instituutin jolloin koulu käytännössä myös säilytti nimen Turun Navigointi-instituutti, josta myöhemmin käytettiin myös nimeä Navigationsinstitutet vid Åbo Svenska sjöfartsläroanstalt.

Koulutuksen nostaminen korkeakoulutasolle jäi toteutumatta, mutta Forsbergin muut pyrkimykset etenivät. Yhteistyö elinkeinoelämän kanssa alkoi 1978 jolloin koululla käynnistettiin luentosarja merenkulttuurin ammattiteissa toimiville. Samana vuonna käynnistettiin myös kampanja koulun yleisen näkyvyyden parantamiseksi. Ensimmäinen tapahtuma oli Turun 750- vuosijuhlan yhteydessä järjestetty avoimien ovien päivä, jossa koulun tiloja ja laitteistoja esiteltiin yleisölle. Lisäksi pyrittiin koulua ja opetusta entistä näkyvämmiin tuomaan esiin mm. ammatinohjauksen tapahtumien yhteydessä.

Opetus yliopistotutkintoa varten lakkautettiin asteittain ja vuoden 1978 jälkeen annettiin koulussa opetusta enää vain perämiestutkintoa sekä merikapteenitutkintoa varten. Molemmat tutkinnot olivat kaksivuotisia.

Oppilaskunta

Oppilaskunnalla oli tapana järjestää neljä vuosittaista suurempaa tapahtumaa. Syksy käynnistettiin tutustumisjuhalla, joka toisinaan järjestettiin koulussa, toisinaan kaupungin ravintoloissa. Myöhemmin syksyllä järjestettiin Turun, Maarianhaminan ja ruotsalaisten laivurikoulujen välinen urheilutapahtuma, kolmiottelu, joka 1980- luvulla laajeni nelioitteluksi. Tapahtumapaikka kiersi eri koulujen välillä. 1990- luvulla siirryttiin järjestämään kesä- että talvikisoja. Syyslukukausi päätettiin perinteisillä joulu-

Vanha fregattimalli sitä varten suunnitellussa näyttelyhallissa. Kuva Karin Kurri 2011

juhlilla. Oppilaskunnan toiminnan kohokohtana oli kuitenkin keväisin järjestettävä ”skepparbalen” (laivuritanssi).

2.5 Myöhemmät muutokset

Muutoksia koulun tiloissa

Samoihin aikoihin vuonna 1973, kun käytiin keskustelua korkeakoulutasoisen opetuksesta, perustettiin kouluun kirjasto, jolle suunniteltiin keskeistä asemaa merenkulkualan tutkimustyössä. Kirjaston perustaminen, kirjojen kokoaminen ja uuden ammattikirjallisuuden hankkiminen, annettiin lehtori Jöran Lundqvistin tehtäväksi, joka hoiti tehtävää aina vuoden 2002 loppuun saakka.

Koulun toimintaan, tilojen käyttöön sekä myös sisustukseen näkyvän panoksen tehnyt henkilö oli vuodesta 1970 koulussa vahtimestarina työskennellyt ja myöhemmin myös koulun hallintoon osallistunut Sten Johansson. Hänellä oli harrastuksena puusepäntyöt, ja tätä varten sisustettiin koulun ensimmäiseen kerroksen entiseen varastotilaan puusepäntöverstas. Johansson valmisti verstaassa kalusteita koulun tiloihin, mm ruokasaliin hän teki pitkän ruokapöydän opettajille. Juhlatilaisuuksia varten hän rakensi pyörillä kulkevan baaritiskin ja kun oppilaiden alakerran Hawaji-klubia ryhdyttiin rakentamaan 1980-luvulla, teki hän sinne baaritiskin. Lisäksi hän valmisti tilauksesta mm. merimiesarkkuja.

Johansson vastasi myös kouluun hankitun kopiokoneen käytöstä. Kopiointitarpeen lisääntyessä rakennettiin 1980-luvun puolivälissä aulan yhteyteen erillinen vahtimestari- ja kopiointihuone.

Koulutuksen kehittäminen ja uudet laitehankinnat

1978-79 kouluun hankittiin uusi true-motion tutka ja sitä varten asennettiin koulun katolle teräksinen tutkamasto, joka edelleen on säilynyt maise-
massa tunnusomaisena rakenteena koulun katolla.

Vuonna 1983 hankittiin kouluun uusi tutkasimulaattori mallia Norcontrol. Hankinnan merkittävydestä kertoo että 27.2.1984 pidettyihin vihkiäisiin osallistui mm ministeri Cristoffer Taxxell. Simulaattorin laivamallit nimettiin Narnia, Nimbus ja Cecilia Lind- nimisiksi.

Vuonna 1983 käynnistetystä meripelastuksen opetuskurssista tuli koulun kehittyvän kurssitoiminnan merkittävä perusta. Jo vuonna 1986 koulu järjesti peräti 22 ARPA-kurssia ja 19 pelastusvenekurssia.

1992 järjestettiin koululla ensimmäiset merenkulkumessut. Jo ensimmäinen messu houkutteli peräti 40 näytteilleasettajaa. Tästä lähtien on messuista tullut perinne, johon iltatapahtumana liittyy näytteillepanijoille ja Ånikan jäsenille tarkoitetut laivuritanssiaiset.

1990-luvulla otettiin opetuksessa käyttöön aiempia tutkasimulaattoreita merkittävästi kehittyneemmät uuden sukupolven simulaattorit. Koulun ensimmäinen tietokonepohjainen navigointisimulaattori otettiin käyttöön vuonna 1996.

Vuonna 1997 koululla oli 7 siltasimulaattoria (bryggsimulator). Kaikkein uusinta simulaattoria käytettiin myös varustamoiden harjoitussimulaattorina. Asiakkaina eivät olleet ainoastaan suomalaisten varustamoiden vaan myös mm ruotsalainen Walleniuksen varustamo, joka myös oli osallistunut laitehankintoihin.

Koulu yksityistetään 1997

1980-luvulle tultaessa oli kiinnostus alan opintoihin vähenemässä ja koulu oli jatkuva lakkauttamisuhan alla. Alimmillaan vuonna 1988 oli koulussa ainoastaan 44 oppilasta. Tämän jälkeen kääntyi kehitys kuitenkin valtavaan kasvuun. Osaaville merenkulun ammattilaisille oli 1990-luvulla nouseva kysyntä ja syksyllä 1997 koulussa oli ennätyselliset 224 oppilasta.

Samaan aikaan valtio, jonka omistuksessa ja hallinnassa koulu oli ollut alusta lähtien, päätti luopua koulusta ja samalla yksityistää perämiesten ja merikapteenien koulutus koko maassa. Koulun uudeksi omistajaksi tuli 1 syyskuuta 1997 yksityinen Stiftelsen för fiskeri- och sjöfartsutbildning. Vuodenvaihteessa 1997- 1998 siirrettiin opisto- ja ammattikorkeakoulutasoinen merenkulun opetus Ab Yrkeshögskolan Sydvästille, ja koulun uudeksi nimeksi tuli Sydväst sjöfart.

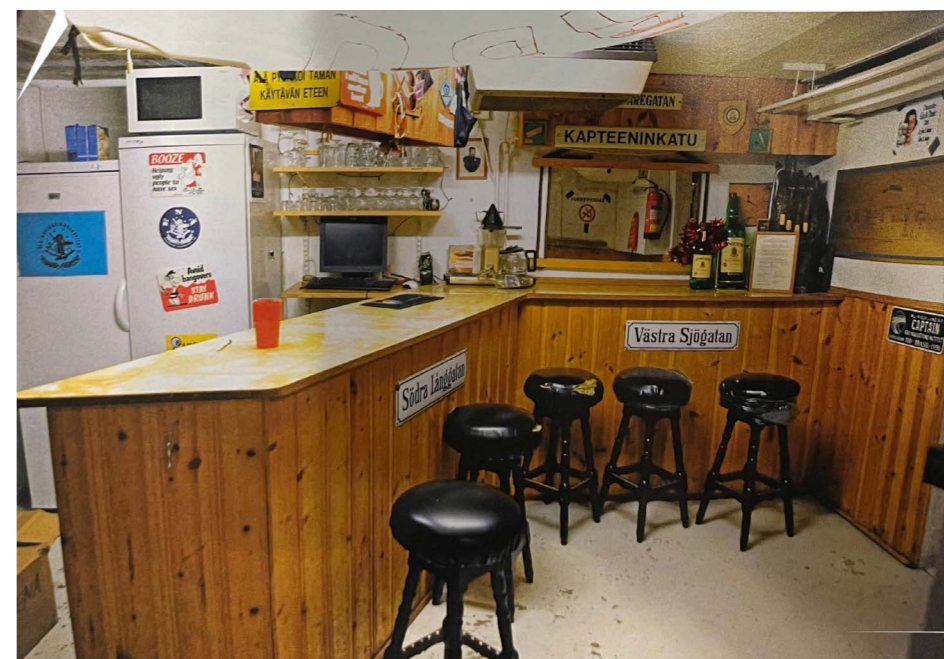
Toisen asteen perämiesopetus säilytettiin alkuun Stiftelsen för fiskeri- och sjöfartsutbildning vastuulla, kunnes se vuonna 1998 liitettiin osaksi Yrkesinstitutet Sydvästin koulua. Muutos näkyi alkuun lähinnä hallinnossa ja taloudenpidossa.

Vuonna 1999 käynnistettiin aikuisopetus, joka mahdollisti opistotasolla koulutuksen saaneiden perämiesten jatkokoulutuksen merikapteenieiksi. Samalla lakkasi merikapteenikoulutuksen aiempi koulutuslinja.

Oppilastilat

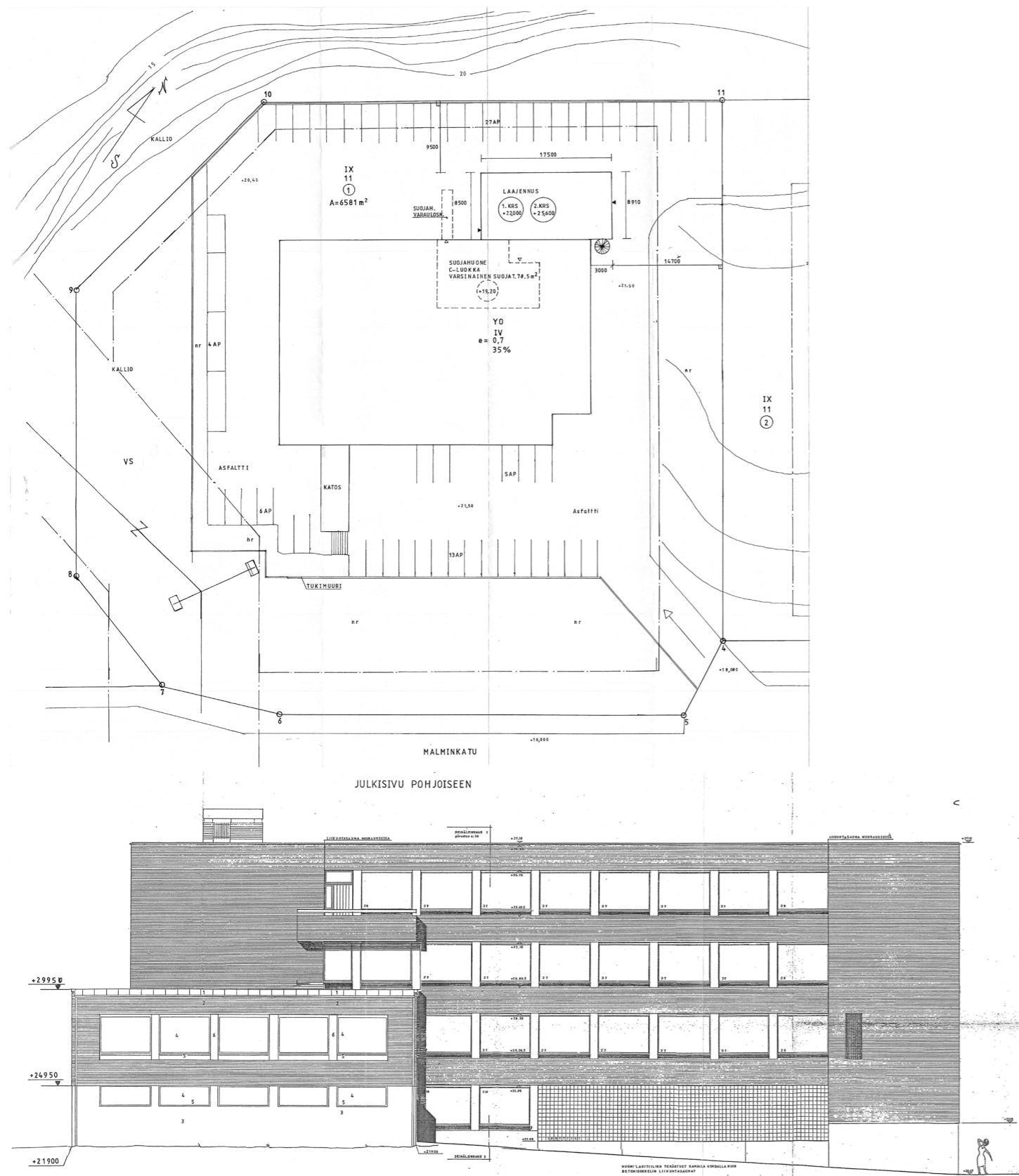
Vuonna 1981-82 muutettiin alkujaan lukuhuoneeksi suunniteltu huone pohjakerroksessa oppilaiden ja opettajien yhteiseksi kerhuhuoneeksi. huoneeseen hankittiin mm ahkerassa käytössä ollut biljardipöytä.

Oppilaat käyttivät koulun saunaa yleensä pari kertaa viikossa liikunta-
tuntien ja uimahallin käytön päätteeksi. Tavaksi oli tullut urheiluharrastusten yhteydessä, mm koripallomatsien jälkeen grillata makkaraa saunan kiukaalla ja jäädä pukuhuonetiloihin seurustelemaan. Tähän jo vakiintuneeseen virkistystoimintaan saunailtoineen osallistuivat usein myös opettajat. Pukutilat olivat tarkoitukseen ahtaat ja 1980-luvun alussa rakennettiin uimahallin ja saunan viereiseen omalla sisäänkäynnillä varustettuun tilaan Hawaji-klubiksi nimetty kerhotila. Tilasta tuli suosittu ja oppilasmäärän kasvaessa rakennettiin koulun kellarikerroksen väestön-
suojaan ”alempi Hawaji-klubi”.

Kuva Hawajiklubin baarista. Kuva kirjasta Aboa Mare, valokuvaaja Jukka Huotari

Koulurakennus vuoden 2004 korjauksen jälkeen. Kuvalähde; Aboa Mare, valokuvaaja Jukka Huotari

Laajennuksen julkisivut toteutettiin alkuperäisen rakennuksen ratkaisuja ja materiaaleja käyttäen. Julkisivuissa on luonnonvalkoinen tiili, sokkeli on harmaaksi maalattia betonia, katteena on musta bitumihuopa. Puukunoiden puitteet on maalattu vaalean vihreään sävyyn.

Kuvia koulun sisätiloista vuonna 2011 .

Keskiahalla oli kalustettu ruokasali- ja oleskelukäyttöön. Hallista avautui näkymiä näyttelyhallin läpi etelään meren suuntaan. Hallia kiertävillä kerrostasanteilla oli mm tietokonepisteitä.

Näyttelyhallina toimiva eteistila kiiltävine lattioineen ja suurine lasiseinineen oli tyylikkäästi sisustettu 1960-luvun kalustein.

Sisäänkäynnin katettu terassi. Turun museokeskus Karin Kurri 2011-2018.

Näkymiä ala-aulasta. Turun museokeskus Karin Kurri 2011-2018.

Sivun kuvat Turun museokeskus Karin Kurri 2011.

Näkymä keskihallista näyttelytilaan. Turun museokeskus Karin Kurri 2011-2018.

Näkymä 3.krs simulaattoritilasta. Turun museokeskus Karin Kurri 2011-2018.

Näkymä keskihallista näyttelytilaan. Turun museokeskus Karin Kurri 2011-2018.

Pienoisplanetaario. Turun museokeskus Karin Kurri 2011-2018.

Lounaisjulkisivun yksityiskohtia. Turun museokeskus Karin Kurri 2011-2018.

3. Nykytilanne

Merenkuoppilaitoksen koulutalo jäi tyhjilleen vuonna 2013, jolloin Merenkuoppilaitos muutti Linnankiinteistöön peruskorjattuihin tiloihin.

Valokuvat seuraavilla sivuilla on otettu kesällä 2020 ja talvella 2022

Rakennus on ulkoiselta ilmeeltään säilynyt lähes alkuperäisenä. Ainoa näkyvä muutos on rakennuksen pohjoissivulle vuonna 2006 valmistunut 2-kerroksinen laajennus. Takasivulle sijoittuva pieni laajennus ei korostu kaupunkikuvassa ja on huolella sovitettu kokonaisuuteen noudattaen julkisivujäsentelyn, -materiaalien ja värityksen osalta alkuperäisiä ratkaisuja.

Rakennus on useita vuosia ollut tyhjiään ilman lämmitystä ja ylläpitoa. ja joutunut ilkeiden kohteeksi. Tästä syystä on pohjakerroksen ja porrashuoneen ikkunat sekä pääsisäänkäynti peitetty levyillä vanerilevyillä. Katossa rakennuksen itäkulmassa on vuotokohta, josta vettä on päässyt valumaan useiden kerrosten läpi.

Kesällä 2020 ja talvella 2022 otettu valokuva lounaasta. Luonnontilaisena säilyneen kallion harjanteelle sijoittuva koulurakennus on maisemassa tunnusomainen.

Pihalle kuljetaan Malminkadulta nousevaa betoni-muurilla pengerrettyä rinnettä pitkin. Pihatien reunoilla on mm vanhempia havupensasistutuksia. Malminkadun reunassa on vanha kivimuur, johon liittyy porras.

Talvisessa kuvassa rakennus ja pihan muurirakenteet korostuvat vahvemmin. Myös havupensaat erottuvat kasvillisuudessa.

Sisääntulopihaa rajaa varaston muurimaisena kohoava seinä.

Sisäänkäynti ja ala-aulan lasiseinä on peitetty levyin. Sisäänkäynnin edustalla on suojaisa tasanne, jolta avautuu näkymiä kauas Turun saaristoon.

Lounaispäädyn kokea lasiseinä erityisine pieneine ulokeparvekkeineen on levytetty umpeen kuten myös näiden alla pohjakerroksessa sijaitsevien asuntojen ikkunat. Katon havaintosilta antennineen ja laitteistoineen korostuu julkisivuissa myös lähietäisyydeltä tarkasteltuna. Rakennuksen seinustan edustalla muurin vierellä on istutuksia.

Planetaarion kohdalla on ikkunanauhan sijaan tumma ruskea julkisivuverhous.

Varastosiiپی muodostaa rajaa sisäänkäyntipihan ja alapihan välille.

Näkymä kallion laelta Juhan Herttuan koulun pihasta. Koulupihojen välissä on betonimuuri.

Julkisivujen alaosat on lähes kauttaaltaan sotkettu graffitimaalauksin. Laajennuksen edessä näkyy uimahallin ja saunan puinen terassi.

Lähes suorakaiteen muotoiseen rakennukseen liittyy pohjoisnurkalla pieni ilmettä keventävä porrastus. Jo alkuperäisissä suunnitelmiin sisältyvä istutus rakennuksen nurkalla on kasvanut komeisiin mittoihin.

Uimahallin lasitiiliseinä on suojattu levyillä.

Katolta ja havaintosillalta avautuu komeita näkymiä Turun linnan suuntaan ja edelleen laivaväylillä ja saaristoon.

Planetaarion kupolikatto ja taustalla Kakolan länsiselli.

Havaintosillalle johtaa betonirakenteinen avoporras

Havaintosillan rakenteet on toteutettu merihenkisin ratkaisuin käyttäen mm laivoilla yleisiä teräskaidetyyppejä.

1.krs

Alahallista kuljetaan matalan portaikon kautta näyttelyhalliin joka seinän levysuojista johtuen näkyy taustalla pimeänä tilana.

1960- luvun tyyliset teräsrakenteiset naulakot on siirretty hallin välitasanteelle.

Alahallin takaosassa alkujaan sijainneen naulakon paikalle rakennettiin 1980-luvulla huone vahtimestarille. Ylemmässä kuvassa näkyvä lasiseinän rajattu näyttelytila on myöhempi lisäys.

Vahtimestarille rakennettiin uusi tilavampi huone sisäänkäynnin viereen mm yleistyneen kopiontityön helpottamiseksi. Huoneessa on säilynyt vanha puinen kassakaappi.

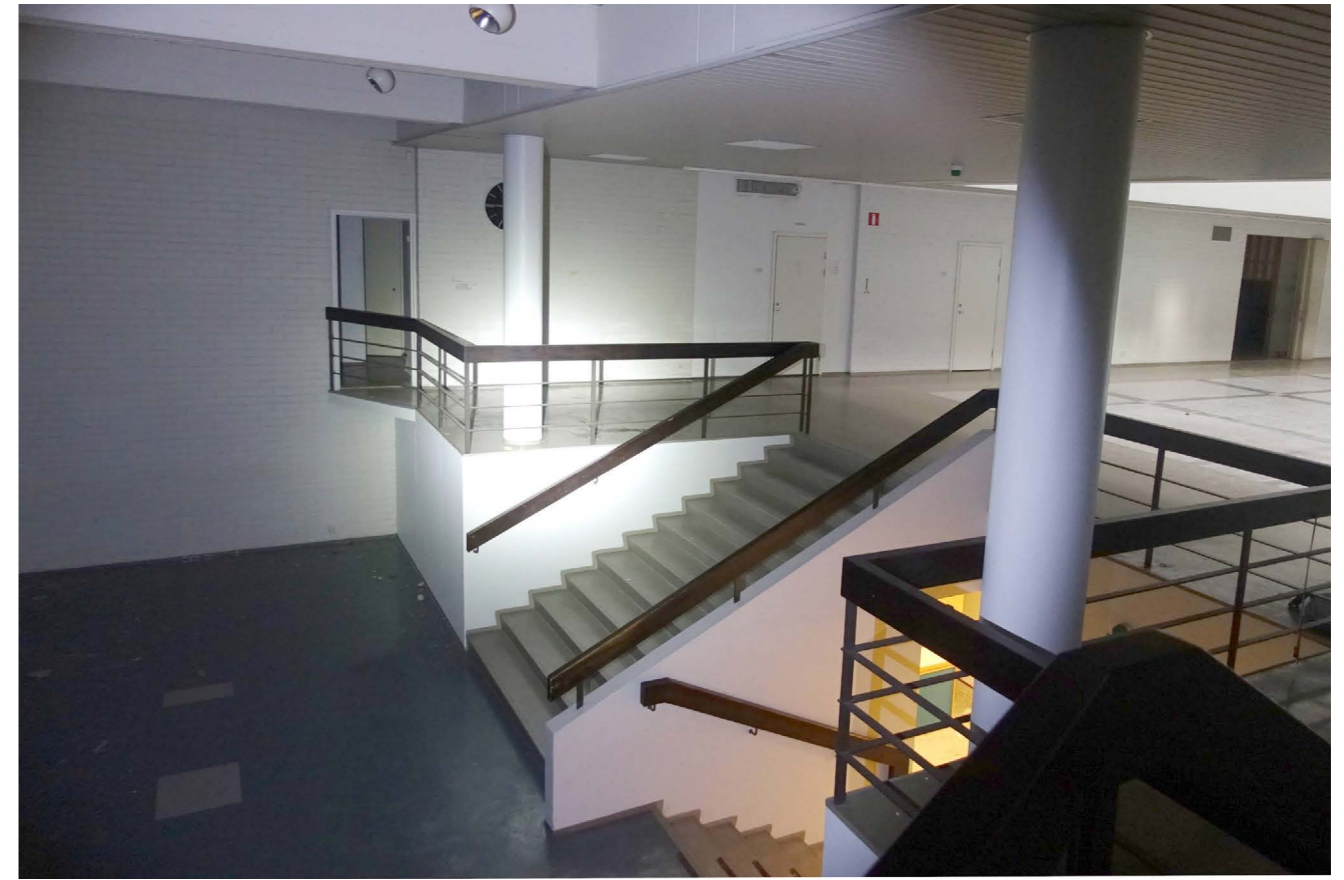
Näyttelyhalli

Näyttelyhallissa huonekorkeus on yli 5 metriä. Sinertävä vinyylilattia tuo merellistä tunnelmaa hallitilaan. Halli liittyy avoimesti portaikon kautta keskiaulaan. Valkeaksi maalatussa portaikossa korostuvat sirot teräskaitteet tummaksi lakattuina puisine käsijohteineen. Tilassa korostuvat lisäksi portaan molemmin puolin sijoittuvat pyöreät betonipilarit.

Näyttelyhallin toisella seinustalla on avoportaiden kautta kulku sivuhuoneeseen.

Suuret ikkunat on suljettu vanerein, tila oli inventoitaessa pimeänä.

Portaikko ja pyöreät runkopilarit ovat tilassa hallitsevia.

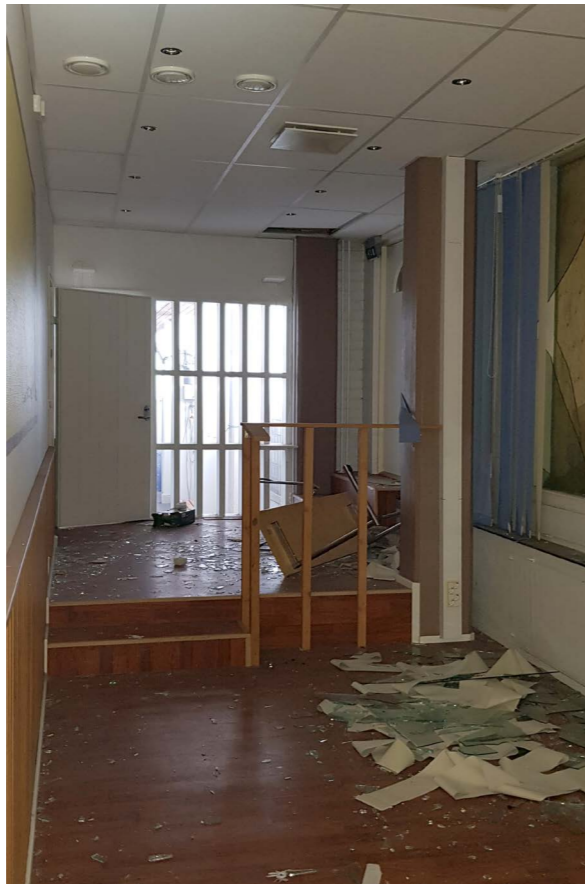

Näyttelyhalli on säilynyt ilmeeltään ja pinnoiltaan pitkälti alkuperäisenä.

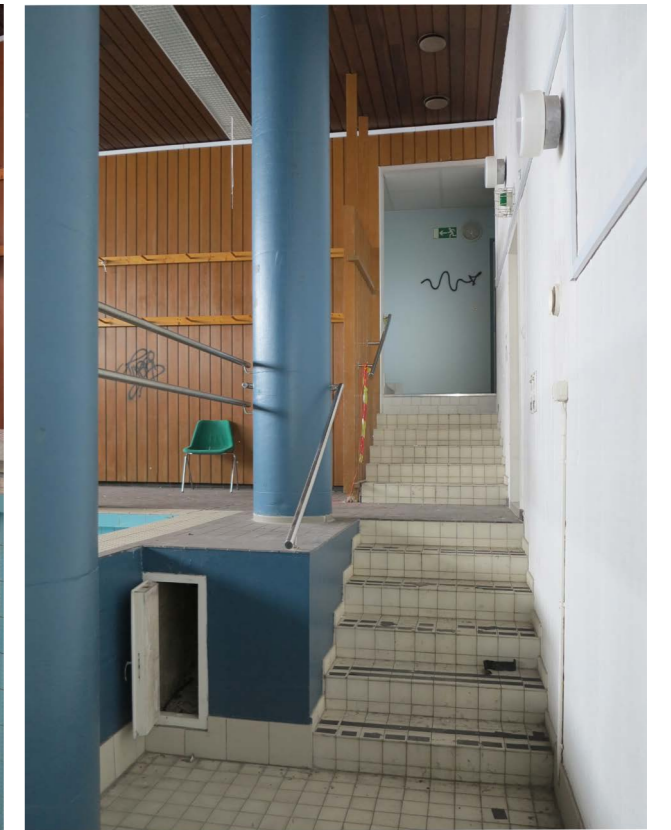
Pohjakerroksen uimahalli, sauna- ja pesutilat

Uimahalli on tiettävästi säilynyt lähes alkuperäisenä. Halliin tuo valoa erityinen suuri lasitiiliseinä ja tilaa jäsentävät näkyvät betoni-pilarit, ulkoseinällä kulmikkaina ja sisäreunalla pyöreinä. Katto ja ja toinen pääty on verhoiltu lakatulla puupaneelilla.

Sauna- ja pesutilat on myöhemmin uusittu.

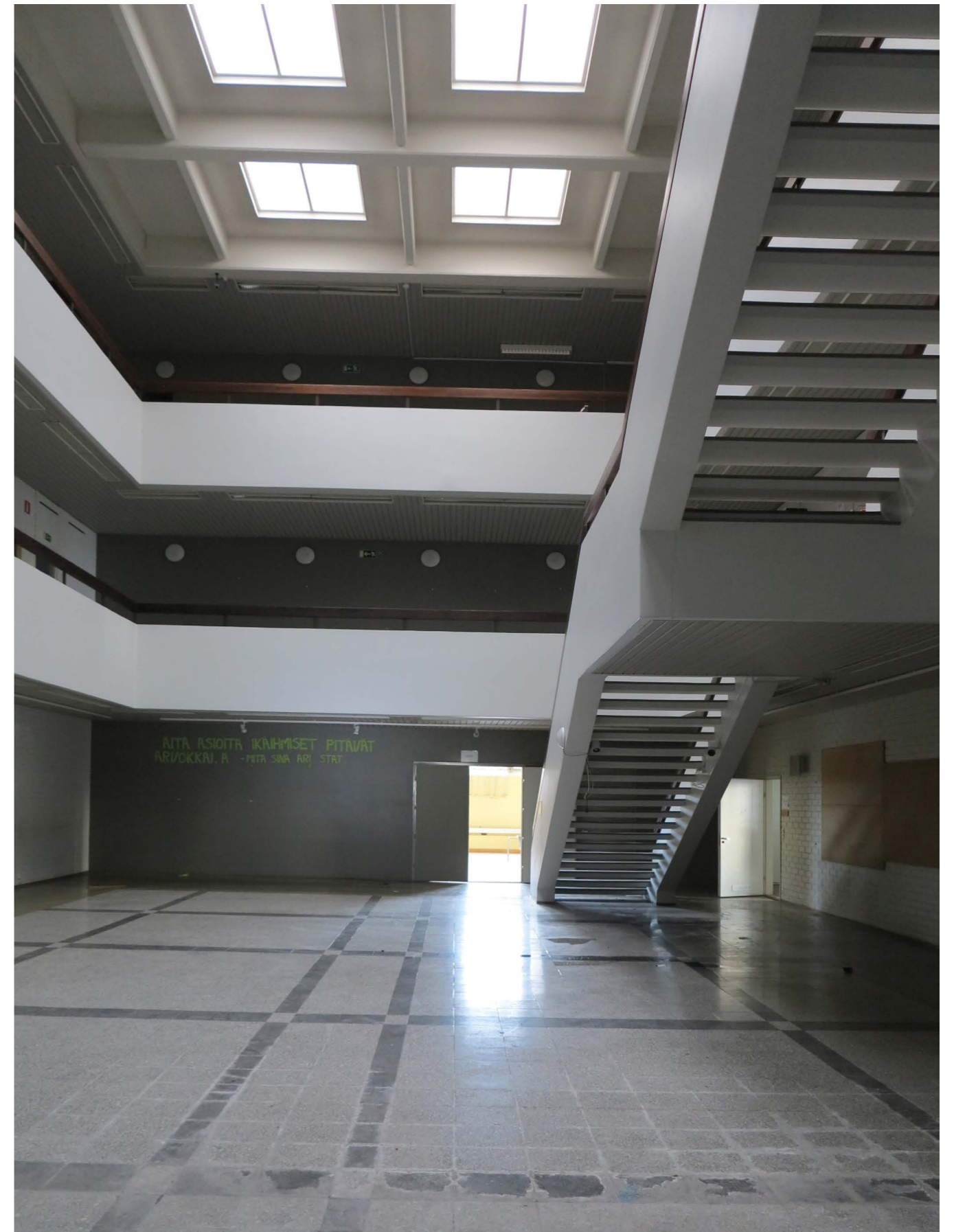
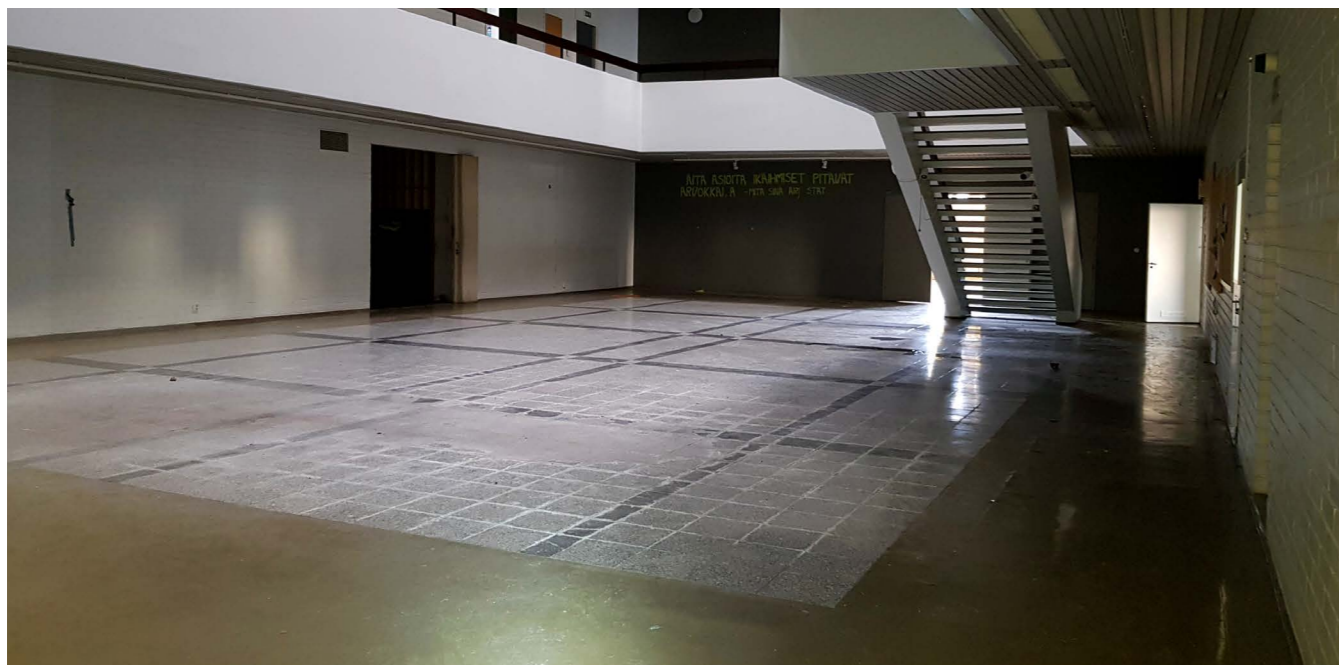

Pesuhuoneen saunan vastainen seinä on verhoiltu mosaiikkilaatoin.

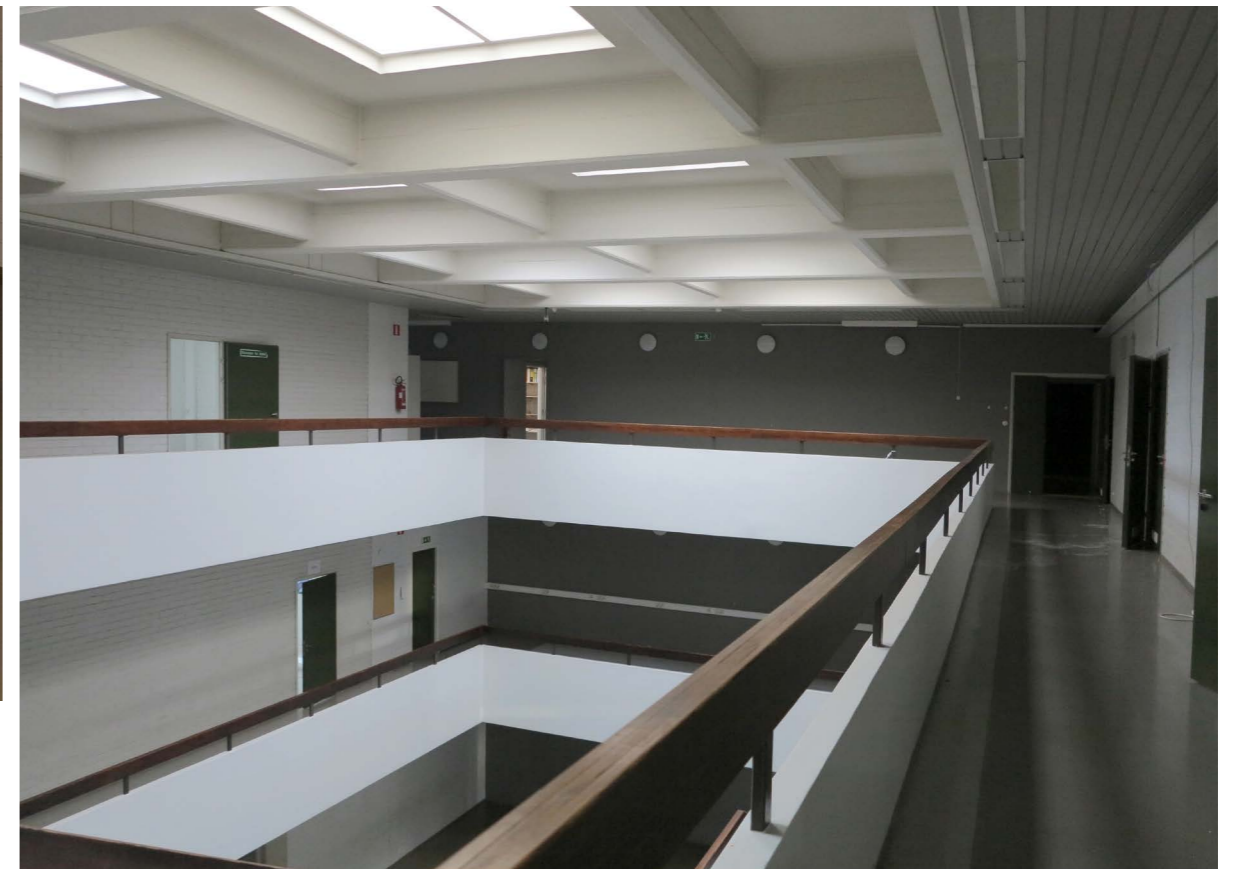

2-4.krs keskihalli

Keskialuassa on säilynyt alkuperäinen kuvioitu musta/harmaa mosaiikkibetonilattia. Reunoja kiertävän parvekkeen alla on lattiassa vihertävä vinyylilaatta. Näkyviin jätetty katon palkisto ja sen väliin sijoitetut kattoikkunat muodostavat harkitun ja kiinnostavan rakenteellisen yksityiskohdan. Aulaan kulkeutuu tunnelmallista valoa kattoikkunoiden lisäksi myös ympäröivistä tiloista, kuten päädyn voimistelusalista sekä lounaispäädyn näyttelyhallista.

4.krs keskiaula

Tilaa jäsentää ja rajaa portaikko sekä kerrostasanteiden valkeaksi maalatut betonikaiteet puisine käsijohteineen. Kattoikkunoiden kautta kantautuu tilaan luonnonvaloa.

2.krs Liikuntasali ja keittiö

Liikuntasali on säilynyt pitkälti alkuperäisessä asussaan. Salin perällä on alkujaan tuoli- ja välinevarastoksi suunniteltu tila.

Keskiaulan reunalla sijaitsevan keittiötilan kalusteet ja laitteet on pääosin purettu. Keittiön suuret luoteeseen avautuvat ikkunat on peitetty vanerilevyin.

3.krs, entinen kirjasto

Koulun etelänurkalla alkujaan kirjastoksi suunnitellussa tilassa on puulattia ja näyttelyhalliin avautuva pyöreä ikkuna. Etelään suuntautuvat suuret ikkunat on peitetty heijastavalla kalvolla. Tilaan kuljetaan näyttelyhallin reunaan sijoittuvan avoportaan kautta.

Luokkahuoneet

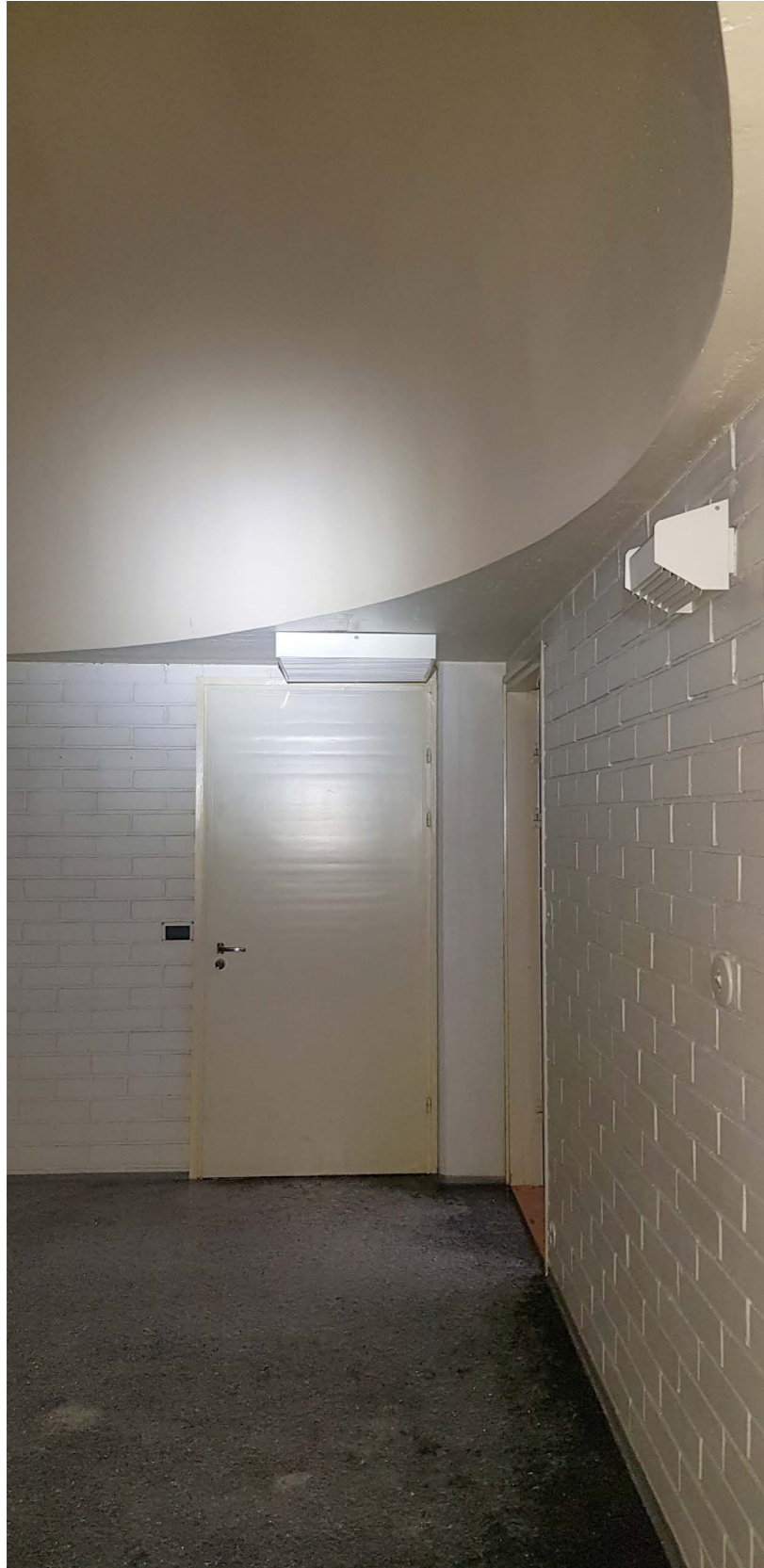
Luokkahuoneet ovat säilyneet ilmeeltään ja jaoltaan lähes alkuperäisinä. Ulkoseinästä sisäänvedetyt betonipilarit korostavat rungon rakenteellista olemusta. Nauhaikkunoiden alla on mustat laminaattipintaiset ikkunalaudat. Kulmiin sijoittuviin luokkahuoneisiin tulee runsaasti valoa kahdelta sivulta. Lattiassa on säilynyt alkuperäinen harmaa Finnflex vinyylilaatta, johon ulkoseinällä liittyy vaaleampi laatta. Useimmissa luokissa on säilynyt matalat opettajan korokkeet ja liitutaulut. Luokkahuoneiden kattoihin alkujaan asennettu kipsilevyverhous on myöhemmin uusittu. Alaslasketuun kattoon upotetut loisteputkivalaisimet saattavat olla alkuperäiset.

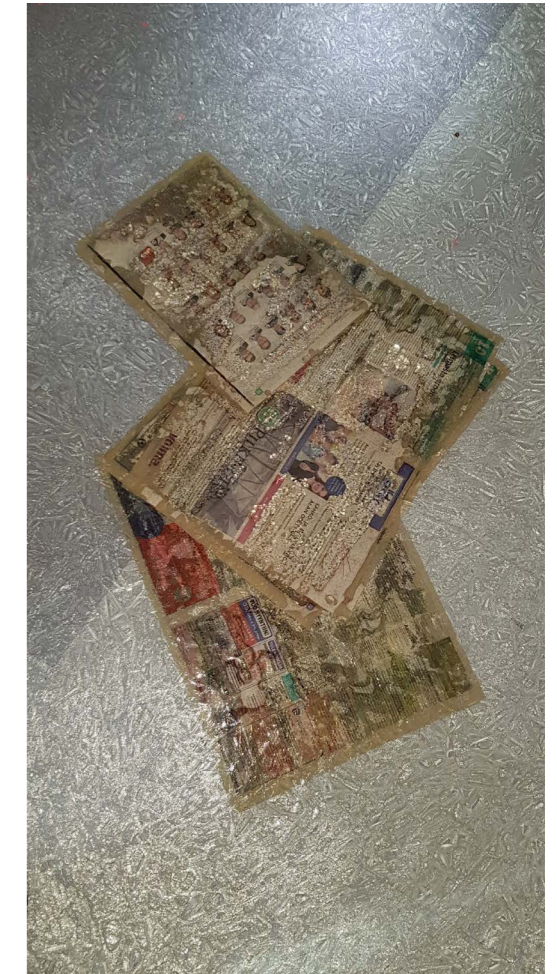

Näkymä ilmeeltään alkuperäisenä säilyneestä luokkahuoneesta. Myös alkuperäinen opettajan koroke sekä liitutaulu ovat säilyneet. Luokkahuoneiden välissä ulkoseinän puolella on tiloja yhdistävät ovet.

4.krs planetaario

Planetaariossa on rapattu valkoinen kupolikatto ja maalatut tiliseinät. Laitteisto on purettu. Viereisen tilan kautta lattialle valunut vesi oli muodostanut jääkerroksen lattian pintaan.

Planetaario opetuskäytössä tarvittavine laitteineen vuonna 2011. Kuva Karin Kurri/ Turun museokeskus.

4.krs simulaattorihuoneet

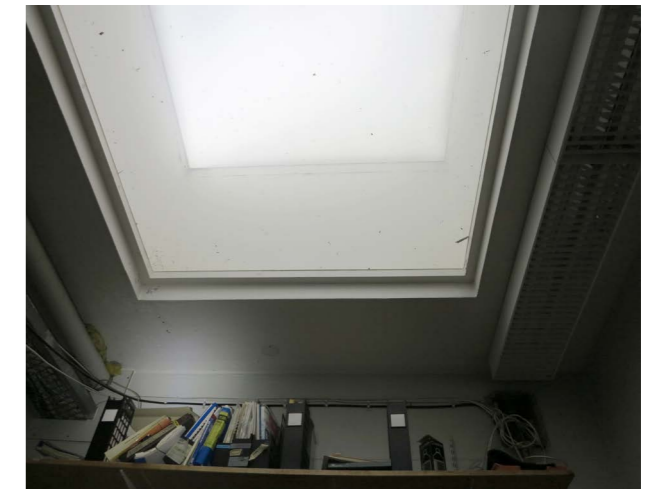
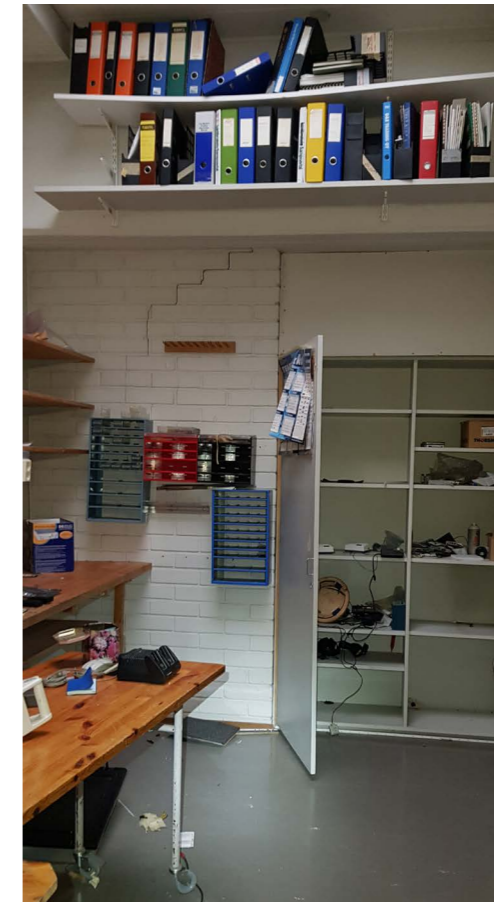
Ylimmän kerroksen luokkahuoneisin on rakennettu simulaattorituloja. Näissä tiloissa seinät ja katon betonipalkkisto on maalattu siniseksi ja ikkunat levytetty umpeen.

4.krs luokkahuoneet

Pääosa ylimmän kerroksen opetustiloista suunniteltiin erityisvarustelluiksi opetustiloiksi, joihin liittyi varasto- ja aputiloja. Simulaattoritiloja on myöhemmin rakennettu lisää ja mm auditorio, johon alkujaan liittyi porrastettu lattia on myöhemmin muutettu simulaattorihuoneeksi. Luoteispäättyyn suunniteltu suurempi kokesali on myöhemmin jaettu pienempiin osiin. Siihen liittyvässä pienessä korjaushuoneessa on kattoikkuna.

Ylimmän kerroksen luokkahuoneiden katossa on betonipalkisto näkyvissä.

Kokesalin viereisessä ns. korjaushuoneessa on kattoikkuna.

Porrashuone ja hissi

Luoteiseinällä olevaan porrashuoneeseen liittyi suuret ikkunat ja parvekkeet. Porrashuoneen ja aulan välissä on lasiseinä, jonka kaiutta valoa on kantautunut myös tältä suunnalta keskiaulaan.

Myöhemmin vuoden 2006 laajennuksen yhteydessä on alempien kerrosten parvekkeet purettu. Porrashuone on muutoin säilynyt alkuperäisenä. Portaan askelmat, kuten myös porrastasanteet on päällystetty vinyylilaa-toin. Porraskaide on aikakaudelle tyypillinen pinnakaide muovipäällystei-sine käsijohteineen.

Toinen pienempi porrashuone sijoittuu vastakkaiselle puolelle keskiaulan reunaan. Tämän porrashuoneen kautta on kulku katolle. Porrashuoneen yhteydessä on pieni hissi.

Kaupunkikuva

Rakennus sijoittuu kaupunkikuvassa hallitsevana Tallimäen kallioharjanteelle ja on osa Turun keskustan tunnusomaista näkymää, joka avautuu mereltä saavuttaessa. Näkyvä ja hallitseva sijainti korostaa julkisen rakennuksen asemaa. Kaupunkikuvalliseen kokonaisuuteen liittyy pihan betoni-muurirakenteet sekä Tallimäenpuiston ja Malminkadun suuntaan näkyvät vanhat luonnonkivimuurit ja portaat.

Talvisessa maisemassa ovat kalliolle sijoittuvat rakennukset muurirakenteet näkyvästi esillä. Kesäaikaan jää Merenkulkuoppilaitoksen rakennus Tallimäenpuiston kentältä katsottuna puuston peittoon.

Kivimuurit

Korttelia kiertävät vanhat kivimuurit portaikkoineen ovat kaupunkikuvassa korostuvia historiallisia rakenteita. Muureja ei ole tarkemmin inventoitu tämän selvityksen yhteydessä, eikä niistä myöskään ole löytynyt vanhempaa inventointitietoa. Oletettavasti 1900-luvun alussa rakennetut muurit noudattavat viistokulmaista korttelia XI kiertäen Leon kadun linjausta. Korttelia ei kuitenkaan tuolloin rakennettu eikä katua tiettävästi myöskään rakennettu valmiiksi.

Vuoden 1907 kaupunkikartalle on merkittävällä harjannetta kiertävä viistokulmainen Leon katu. Katu esiintyy ensimmäistä kertaa vuoden 1894 kartalla. Kuva Kansallisarkisto.

Muurirakenteet erottuvat selvästi vuoden 1958 ilmakuvassa. Kuva Turun karttapalvelu.

Malminkadun puolella kivimuriin liittyy portaikko

Tallimäenpuiston puolella korostuu vanha paikoin korkea kivimuri maisemassa tunnusomaisena ja huomiota herättävänä rakenteena.

Näkymä mereltä. Kakolan länsiselli ja Turun linna korostuvat maisemassa historiallisina maamerkkeinä. Merenkulkuoppilaitos erottuu edustalla osana matalampaa ja uudempaa kaupunkirakennetta. Kuva Turun kaupunki.

Näkymä Malminkadun ja Puutarhakadun risteyksestä. Edustalla näkyvä ja vasemmalle jatkuva Tallimäenpuisto muodostaa vehreän keitaan rakennetun ympäristön keskellä. Puiston lomassa kohoava Merenkulkuoppilaitoksen rakennus komentosiltoineen on kaupunkikuvassa tunnusomainen. Edustalla risteyksessä näkyvä Kebab kioski värikkäine kyltteineen ottaa myös oman huomionsa.

4. Arvot ja ominaispiirteet

4.1 Aiemmin tunnistetut arvot ja suojelua koskevat päätökset

Yleiskaava

Voimassa olevassa 2001 vahvistetussa yleiskaavassa alue on julkisten palveluiden ja hallinnon aluetta(PY). Valmisteilla olevassa uudessa yleiskaavassa, kaavaehdotus 20.12 2021 on Merenkulkuoppilaitoksen tontti keskustatoimintojen aluetta. Kaavamääräyksen mukaan alue varataan Turun kaupunkialuetta palveleville keskustatoiminnoille ja koulutonttiin rajautuva nykyinen Tallinmäenpuiston alue on osoitettu puistoalueeksi. Viereiset Juhana Herttuan koulu ja Topeliuksen koulu on merkitty arvokkaiksi rakennetun ympäristön kohteiksi.

Asemakaava

Tontti on 8.1.1960 vahvistetussa asemakaavassa osoitettu opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO), jonka pinta-ala on 6581 m² ja rakennusoikeus 4606 k-m². Rakennuksen julkisivupinnan ja vesikaton leikkauskohdan enimmäiskorkeudeksi on määrätty 18,0 metriä. Asemakaavassa on varaus voimansiirtoalueeksi (Vs).

Samanaikaisesti koulun rakentamisen kanssa vahvistettu asemakaava on rakennussuojelun näkökulmasta vanhentunut.

Varsinais- Suomen Maakuntamuseon inventointi

Varsinais-Suomen maakuntamuseon inventoinnissa 2019 rakennus on arvoluokassa paikallinen, todettu historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja ympäristöhistoriallisesti arvokkaaksi. *Museokeskuksen rakennukselle asettamat suojelun tavoitteet koskevat julkisivujen ominaisuutta ja merenkulkuoppilaitoksen toiminnasta viestiviä elementtejä, joihin kuuluvat katolla kohoava komentosilta ja planetaariokupu. Sisätiloissa suojelun tavoitteiden piiriin on määritetty pääsisäänkäynnin ja keskeisaulan muodostama arkkitehtoninen tilasarja.*

Purkahakemus ja käyttötarkoituksen muutosta koskevat suunnitelmat

Koulutoiminnan lakattua vuonna 2013 on maanomistajan aloitteesta käyty keskusteluja alueen muuttamiseksi asuinkäyttöön ja siihen liittyvästä kaavamuutoksesta, myös rakennuksen purkamista on suunniteltu.

Turun Museokeskuksen toteaa 21.5.2013 kaavoitusyksikölle antamassaan ennakkolausunnossa; *Turun museokeskus katsoo, että vuonna 1967*

valmistunut merenkulkuoppilaitos muodostaa yhdessä Juhana Herttuan koulutalon kanssa kaupunkikuvallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaan kokonaisuuden, jolla on huomattava sivistyshistoriallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys. Museokeskus ei puolla rakennuksen purkamista vaan katsoo, että se tulee suojella asemakaavanmuutoksen yhteydessä. Suojelun tavoitteisiin kuuluvat vesikaton perusmuodon ja meren, sataman sekä Aurajoen suuntaisten pääjulkisivujen lisäksi sisääntuloaulasta, portaikosta ja keskusaulasta muodostuva tilasarja.

Merenkulkuoppilaitoksen välittömässä läheisyydessä on Topeliuksen ja Juhana Herttuan koulutalot. Lähitienoon asukasmäärä ja sen myötä opetustilojen tarve tulee lisääntymään tuntuvasti Linnafältin, Linnakau-pungin ja Kakolanmäen rakentamisen myötä. Opetuskäyttöön suunnitellun rakennuksen säilyttäminen alkuperäisen kaltaisessa käytössä tukee parhaiten kulttuurihistoriallisten ja rakennustaiteellisten arvojen vaalimistavoitteita. Mikäli tontin käyttötarkoitus muuttuu ja tontille mahdollistetaan lisärakentaminen, tulee tutkia, kuinka koulutalo nivotaan osaksi kokonaisuutta myös sen kaupunkikuvallinen asema säilyttäen.

Purkulupahakemus 2014

Turun rakennuslautakunta myönsi vuonna 2014 rakennuksen omistajalle, Åbo Akademin säätiölle purkuluvan. Valituksen perusteella hallinto-oikeus kuitenkin kumosi luvan. Päätöksen mukaan kaavatilanne ei mahdollistanut purkamista, rakennuksen suojelu tulisi ratkaista ensisijaisesti asemakaavalla.

Lausunnossaan 7.1.2014 Turun museokeskus/Varsinais-Suomen maakuntamuseo toteaa mm.; *Opetuskäyttöön suunnitellun rakennuksen säilyttäminen alkuperäisen kaltaisessa käytössä tukee parhaiten kulttuurihistoriallisten ja rakennustaiteellisten arvojen vaalimistavoitteita. Mikäli tontin käyttötarkoitus muuttuu ja tontille mahdollistetaan lisärakentaminen, tulee tutkia, kuinka koulutalo nivotaan osaksi kokonaisuutta myös sen kaupunkikuvallinen asema säilyttäen. Turun museokeskus ei puolla kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaan sekä hyväkuntoisen rakennuksen purkamista. Merenkulkuoppilaitoksen tarpeisiin suunnitellulla rakennuksella on ainutlaatuisuusarvoa. Se viestii sekä sijainnillaan että ulkoisilla erityispiirteillään Turun merenkulkuopetuksen*

200 vuotta jatkuneesta perinteestä ja rakentamisajalleen sekä rakennuttajalleen tyypillisestä pyrkimyksestä arkkitehtonisesti kunnianhimoiseen ratkaisuun. Tunnettujen suunnittelijoiden korkeatasoisena luomuksena rakennuksella on erityisansioita, joiden nojalla se tulee sisällyttää Turun modernististen rakennusten arkkitehtuurivalikoimaan, joka säilytetään jälkipolville esimerkkinä aikakauden rakentamisesta.

Poikkeamislupahakemus 2015

Vuonna 2015 haki rakennuksen lupaa rakennuksen muuttamiseksi asuinkäyttöön. Lausunnossaan 26.6.2015 Turun museokeskus toteaa mm; *Turun museokeskuksella ei ole huomautettavaa rakennuksen käyttötarkoituksen muutokseen asuinkäyttöön. Museokeskus ei kuitenkaan puolla valittua uudisrakentamiseen rinnastettavaa saneeraustapaa, joka toteutessaan hyödyntää vanhan rakennuksen tarjoamia mahdollisuuksia, mutta hävittää tyystin merenkulkuopetustoimesta viestivät elementit, joihin talon kulttuurihistoriallinen arvo on sidoksissa. Esitetty periaate ei sovellu korjaukseen, jonka yhteydessä tavoitteena on säilyttää rakennustaiteellisesti arvokkaan ja suojeltavaksi esitetyn rakennuksen ominaispiirteet.*

Museokeskus katsoo, että rakennuksen suojelu ja sen kattavuus tulisi ensisijaisesti ratkaista asemakaavanmuutoksella. Museokeskus puoltaa poikkeamisratkaisua, jonka nojalla rakennus muutetaan asuinkäyttöön, ainoastaan siinä tapauksessa, että käyttötarkoituksen muutos toteutetaan rakennuksen alkuperäistä arkkitehtuuria ja alkuperäisestä käytöstä viestiviä erityispiirteitä kunnioittaen ja niille alisteisella tavalla. Uudet toiminnot tulee sijoittaa nykyisiin raameihin em. suojelulle asetetut tavoitteet huomioon ottaen.

4.2 Vaalittavat ominaispiirteet

Vaalittavat ominaispiirteet, yhteenveto

Tämän selvityksen johtopäätökset tukevat aiempaa arvotusta ja nostavat lisäksi arvioitavaksi tonttia ympäröivien vanhojen kivimuurien ja portaikkojen suojeluarvot osana kaupunkikuvaa ja kulttuurihistoriaa.

Koulurakennus

1960- luvun koulusuunnittelussa alkoi näkymään muun muassa betonin rakenteellisten mahdollisuuksien kehittyminen, moduulimitoitus ja elementtitekniikan sovellukset. Tästä on Merenkulkuoppilaitoksen rakennus edustava esimerkki. Ilmeeltään lähes alkuperäisenä säilyneenä puhtaslinjaisena modernistisena hallikouluna rakennus on Suomessa harvinainen.

Ulkoasultaan rakennus edustaa rationaalista, ankan symmetristä ja puhtaslinjaista modernismia. Kuutiomaisena hahmottuvan tasakattoisen rakennuksen julkisivujen jaotus perustuu runkojakoon. Rakennuksen ilmettä keventää itänurkan porrastus ja sisäänkäynnin edustan arkadi betonipilareineen. Rakennuksen erityisluonnetta korostavia vaalittavia aiheita ovat katolle sijoitettu havaintosilta antennineen ja säähavaintolaitteineen sekä katolla kohoava pienoisplanetaarion kupolikatto. Arkkitehtuurin keskeisiä yksityiskohtia ovat lisäksi julkisivun vaalea yhtenäisenä jatkuva tiilimuuraus, nauhamaisesti ryhmitetyt yksiruutuiset puuikkunat, sisäänkäyntiaulan ja näyttelyhallin suuret ikkunaseinät, uimahallin lasitiiliseinä sekä ikkunoiden ja räystäiden pelkistetyt yksityiskohdat.

Rakennuksen pohjaratkaisuna on 1960- luvulla yleistynyt hallikoulutyyppe, jossa opetustilat on ryhmitelty keskiaulan ympärille. Muihin aikakauden kouluihin verrattuna Merenkulkuoppilaitos poikkeaa erityisesti kompaktin kuutioimaisen hahmonsa ja korkeutensa puolesta.

Sisätiloissa siirtymä matalasta edustavasta ala-aulasta valoisan näyttelyhallin kautta korkeaan keskihalliin muodostaa erityisen tilasarjan, jossa luonnonvalolla on tärkeä merkitys. Tämän inventoinnin yhteydessä ei tilasarjan kokeminen täysmääräisesti ollut mahdollista, ikkunoiden ollessa peitettynä vanerilevyin. Keskihallin kattoa jäsentävät näkyvä kehäpalkisto, jonka lomaan sijoitettujen kattoikkunoiden kautta saadaan luonnonvaloa tilaan. Keskihallissa merkittäviä yksityiskohtia ovat lisäksi alkuperäinen

mosaiikkibetonilattia, näyttävä avoportain ja kerrostasanteita kiertävät valkoiseksi maalatut betonikaiteet. Valoisat luokahuoneet sijaitsevat ulkoseinustalla siten, että keskihallin ja luokkien välille muodostuu tilava galleriakäytävä. Kolmannen kerroksen pienoisplanetaario kupukattoinen ja pohjakerroksen uimahalli lasitiiliseineen ovat lisäksi erityisiä vaalittavia tiloja. Näkyvillä oleva betonirunko pyöreine ja kulmikkaine pilareineen ja palkistoineen on keskeinen osa myös sisätilojen arkkitehtuuria.

Säilyneisyys ja muutokset

Rakennus on säilynyt ulkoasultaan lähes alkuperäisessä asussaan. Ainoana julkisivumuutoksena on rakennuksen pohjoissivulle vuonna 2006 tehty 2-kerroksinen pienehkö laajennus. Sisätiloissa tilajako ja alkuperäiset pintarakenteet ovat pääosin säilyneet, muutoksia on tehty lähinnä 3 kerroksen simulaattorihuoneissa lisäämällä kevyitä väliseiniä.

Piha

Kallion päälle tasanteena toteutettu, asvaltoitu ja matalin betonimuurein rajattu koulupiha muodostaa kontrastia muutoin luonnontilaisena säilytettyyn tonttiin. Pihaa on jäsenelty istutuslaatikoihin sijoitetuin istutuksin ja pihan tasoeroa Malminkadun puolella jakavalla piharakennuksella. Alkujaan takapihalle suunniteltua pysäköintialuetta on laajennettu myös etupihalle sisäänkäynnin eteen. Tontin reunoilla on säilynyt aiempaan, muutoin toteutumattomaan asemakaavaan liittyneen Leon kadun yli 100 vuotta vanhoja kivimuurirakenteita. Tallimäen puiston reunalla on tasoero pihan ja viereisen puiston välillä suuri ja vanha muuri on tässä kohdin paikoin hyvinkin korkea. Vanhoja kivimuurirakenteita ja portaikkoja on säilynyt myös Malminkadun reunassa.

Kaupunkikuva

Rakennus sijoittuu kaupunkikuvassa hallitsevana Tallimäen kallioharjanteelle ja on osa Turun keskustan tunnusomaista näkymää, joka avautuu mereltä saavuttaessa. Näkyvä ja hallitseva sijainti korostaa julkisen rakennuksen asemaa. Rakennus on osa Topeliuksen koulun ja Merenkulkuoppilaitoksen muodostamaa eriaikaisten koulurakennusten ryhmää. Kaupunkikuvalliseen kokonaisuuteen liittyy pihan betonimuurirakenteet sekä Tallimäenpuiston ja Malminkadun suuntaan näkyvät vanhat luonnonkivimuurit ja portaat.

Rakennuksen tekninen kunto

Rakennus on useita vuosia ollut tyhjillään ja ilman ylläpitoa. Rakennus on joutunut ilkvallan kohteeksi ja tästä syystä on pohjakerroksen ja porrashuoneen ikkunat peitetty vanerilevyillä. Rakennuksen yläpohjassa planeetaarion kupolikaton reunalla tai läheisyydessä on vuotokohta, josta vettä on päässyt valumaan useiden kerrosten läpi. Rakennuksen kunnosta ei ole tehty kuntotutkimusta.

Koulurakennuksen tulevaisuus

Vuonna 2022 käynnistetyn asemakaavanmuutoksen yhteydessä tutkitaan Merenkulkuoppilaitoksen ja Juhana Herttuan koulun tonteille vaihtoehtoisia maankäyttöratkaisuja, joissa yhtenä suunnitellaan täydennysrakentamista purkamalla nykyiset rakennukset ja toisessa säilytetään alueella sijaitsevat rakennukset kokonaan tai osittain osana uudisrakentamista.

Jälkimmäinen vaihtoehto tarkoittaa uusien käyttötarkoitusten hakemista rakennukselle. Opetuskäyttöön suunnitellun ja kaupunkikuvassa korostuneesti sijoittuvan rakennuksen säilyttäminen alkuperäisen kaltaisessa julkisuonteisessa käytössä tukee parhaiten vaalimisen tavoitteita. Hallikouluratkaisu, jossa tilat sijoittuvat suuren keskusaulan ympärille asettaa osaltaan reunaehjoja tulevalle käytölle. Mahdollinen uusi käyttö esitetään suunniteltavaksi rakennuksen ehdoilla siten että sekä kaupunkikuvan kannalta merkittävimpien julkisivujen piirteet että merkittävät sisätilat on mahdollista säilyttää.

Täydennysrakentamista ja laajentamista voidaan suunnitella osalla tonttia. Rakentamista rajoittaa kuitenkin koulurakennuksen sijoittuminen keskelle tonttia, sekä rakentamattoman säilyneen tonttialueen osien erityiset luontoarvot.

Tontti sijoittuu yleiskaavaehdotuksessa määritellyn Kakolan länsisellin historiallisen maamerkin näkymälinjalle, mikä asettaa reunaehjoja täydennysrakentamisen luonteelle ja korkeudelle.

Lähteet

KA Kansallisarkisto

KYTO Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimiala

TKA Turun kaupunginarkisto

RakVa Turun kaupungin rakennusvalvonta

TILA Turun kaupunkiympäristötoimialan tilapalveluiden arkisto

TMA Turun maakunta-arkisto

TMK Turun museokeskus

TY Turun yliopiston kirjasto

ÅA Åbo Akademin kirjasto

Asemakaavanmuutokset. KYTO.

Ilmakuvat KYTO.

Kartat ja tietokannat:

Charta öfver Åbo stad 1828. Kuva KYTO. Alkuperäinen ÅA.

Charta öfver Åbo Stad 1808. KA.

Charta öfver Stapel Staden Åbo.1754–56, TMK. Alkuperäinen Ruotsin valtionarkisto.

Geometrisk Charta Öfver Sjö- och Stapel-Staden Åbo, Jac. Ståhlström

Karta öfver Åbo Stad enligt gamla Plan och nya Regleringen ÅR 1828.

Karta öfver Åbo stad 1835. Kuva KYTO. Alkuperäinen TMA.

Karta öfver Åbo Stad 1894. KYTO.

Karta öfver Åbo stad (1897).??

Karta öfver Åbo stad 1884. KYTO.

Kartta 1741–43. Digitoitu kopio TMK. Alkuperäinen Pietarin insinööriakatemia.

Plankarta Öfver Åbo Stad 1891. Kuva KYTO. Alkuperäinen TY.

Project till en ny Plan charta oh reglering af Åbo Stad (1828).

Turun kaupungin asemakartta – Plankarta över Åbo stad. Åbo Turku 1922. Bertel Jung.

Turun kaupungin asemakartta 1937. KYTO.

Turku. Matkailukartta. Turun kaupungin mittausosasto 1963. KYTO.

Turun yleiskaavaehdotus. Turun yleiskaava ja kaupungin kehittämissuunnitelma. Laatinut Olavi Laisaari. Turun kaupunki 1952.

Turun yleiskaava 1976. Arkkitehtitoimisto Olli Kivinen. Turun kaupunki 1976.

Muinaisjäännösrekisteri.

<https://www.kyppi.fi/>

Museon informaatioportaali (MIP). Turun museokeskus.

<https://mip.turku.fi/>

Puurekisteri. Turun kaupunki. Kiinteistöliikelaitos.

Kaavat, suunnitelmat, tutkimukset

Kiwa Inspecta. Juhana Herttuan koulutalo. Sisäilma- ja kosteustekninen kunto-tutkimus 2020.

Turun keskustan kaupunkikuva 125

Turku rakennusvalvontaviraston arkiston piirustuksia.

Länsi- Suomen Maakunta-arkisto. Aarne Ehojen arkisto.

Spelman Mika. Byggnadshistorik för Malmgatan 5. Examensarbete för Sjökapten (YH)-examen. Utbildningsprogrammet för sjöfart. Åbo ,2012

Kirjallisuus, selvitykset

Aboa Mare 1813-2013, teksti Sjöström Pär-Henrik. Turku 2013.

Alueinventointi. Asemakaavoitettujen asuinalueiden inventointi ja arvotus. Ympäristötoimiala / kaavoitus. Iina Paasikivi 2015–2016.

Andersson Harri (a): Ruutukaavan ”murtaminen” – vuoden 1906 asemakaavakilpailu. Näkymätön kaupunki (10–40). Wäinö Aaltosen museo 2002.

Arkkitehdit Mustonen Oy. Helsingin kotitalousopettajaopiston rakennushistoriaselvitys. 2008.

Arkkitehdit Sarlin+Sopanen Oy & Studio Puisto Oy. Pohjankartanon koulu, rakennushistoriallinen selvitys 2016.

Dahlström, Svante, Turun palo 1827. Tutkimuksia Turun kaupungin rakennushistoriasta vuoteen 1943. Turku 1930.

Huijala Susanna, Kiiski-Finel, Päivi, Andersson, Harri. Näkymätön kaupunki, toteutumattomia suunnitelmia 1900-luvun Turusta. WAM 2002

Jutikkala, Eino, Turun kaupungin historia 1856-1917. Toinen nide. Turku 1857.

Kummala, Petteri. 1960-luku, koulurakentamisen murroskausi. Museovirasto

Kupilaja Sanna, Saarinen Samuli. Turun koulut 2016

Kurri, Karin. Turun keskustan inventointien täydentäminen ja tarkastaminen 2018. Varsinais-Suomen maakuntamuseo. Kohde 853-009-0011-0002/ Juhana Herttuan koulu ja 853-009-0011-0001/ Merenkulttuurilaitos

Kuujo Erkki. Turun kaupungin historia 1366-1521

Kähkönen, petri, Viranko, Viivi, Tiedon, taidon puu kalliolta haarautuu. Juhana

Herttuan yhteiskoulu, lukio ja koulu 1959-2009. 2009.

Lahtinen Rauno, Salminen Anu. Kakola, vankilan tarina.

Nikula, Oscar ja Sigrid. Turun kaupungin historia 1521-1600

Nikula, Oscar: Turun kaupungin historia 1809–1856. Turku 1972.

Ruuth.J.W. Åbo stads historia under medeltiden och 1500-talet.

Turun klassillinen lukio. Vuosikertomus 2014-2015

Kuvalähteet

Aboa Mare 1813-2013, teksti Sjöström Pär-Henrik. Turku 2013.

Finna (www.finna.fi)

SLS/ <https://stadsnamn.sls.fi/>

Turun Museokeskus

Kuvat, joissa lähdettä ei ole mainittu on selvityksen tekijän ottamia.